

HØGSKOLEN i **INNLANDET**

Høgskolen i Innlandet, studiested Rena

Per Arne Jonli

Masteroppgave

Gir foretak i utvalgte utsatte bransjer tilstrekkelig tilleggsinformasjon i årsregnskapet for 2019 med hensyn på fortsatt drift og hendelser etter balansedagen gitt Covid-19 pandemien.

---- Mulige forklaringsfaktorer for utvalgte bransjer ----

Master i Økonomi og ledelse, spesialisering økonomistyring

2023

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

FORORD

Denne masteravhandlingen avsluttende min master i økonomi og ledelse med fordypning innen økonomistyring ved Høgskolen i Innlandet.

Valgte tema for masteravhandlingen har sitt opphav i emnet «Regnskapsteori, praksis og analyse» Bakgrunnen for valg av problemstilling har relasjon til en forskergruppe sin aktivitet ved Høgskolen i Innlandet hvor finansregnskapets påvirkning av hendelser etter balansedagen skulle undersøkes med Covid-19 situasjonen som kontekst. En spissing og noe endret vinkling av dette arbeidet har resultert i denne masteravhandling.

Et krevende studie avsluttes med denne avhandlingen og jeg vil benytte denne anledningen til å takke min kone for hennes tålmodighet og forståelse disse årene. Videre vil jeg rette en stor takk og takknemmelighet til mine veiledere Stein Antonsen og Hans Roger Granrud.

Høgskolen i Innlandet

Rena, november 2023

I. NORSK SAMMENDRAG Denne masteravhandlingen har som formål å gi en bedre forståelse for krav og implikasjoner ny informasjon etter balansedagen har for regnskapsprodusenter. Tidligere forskning har ikke hatt det største fokus på dette tema.

Det er en målsetting at potensielle lesere av denne masteravhandlingen skal få tydeligere formening om formelle krav til årsregnskapet og årsberetning, slik at de lettere kan håndtere praktiske utfordringer nye og ukjente situasjoner på linje med Covid-19 oppstår.

Avhandlingen baseres på avlagt finansregnskap for små og mellomstore foretak i utvalgte risikoutsatte bransjer for regnskapsåret 2019. Årsregnskapene til 100 foretak ble trukket ut for behandling. Årsregnskapene med noteopplysninger og ev. årsberetning er nøye gjennomgått for de utvalgte selskapene. Det er utført en kvalitativ vurdering basert på forfatterens profesjonelle skjønn av informasjonsverdien fra opplysninger om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen uten regnskapsmessig konsekvens.

Det er gjort rede for relevante aspekter innen regnskapslov og regnskapsstandarder for å skape et helhetsbilde av de formelle krav. Det er i tillegg tatt utgangspunkt tre ulike teoriperspektiver; prinsippal-agent-teori, interessentteori og legitimitetsteori.

Det er videre identifisert en rekke variabler som presumtvt er egnet til å påvirke informasjonsverdien tilhørende rapportering av hendelser etter balansedagen som potensielt har konsekvens for fortsatt drift. En logisk regresjonsanalyse er benyttet for å undersøke mulige kvantitative sammenhenger mellom forklaringsfaktorer og informasjonskvalitet i regnskapsrapporteringen.

Resultatene fra undersøkelsen tyder på at det fortsatt er et stykke å gå før det foreligger en kvantitativ modell som pålitelig predikerer tilstedeværelse av kvalitet i den informasjon som rapporteres.

Does companies provide adequate information in high risk industries with sufficient quality in annual financial statement for the year 2019 with regard to continued operations and events after the reporting period given the Covid-19 pandemic.

I. NORSK SAMMENDRAG

Denne masteravhandlingen har som formål å gi en bedre forståelse for krav og implikasjoner ny informasjon etter balansedagen har for regnskapsprodusenter. Tidligere forskning har ikke hatt det største fokus på dette tema.

Det er en målsetting at potensielle lesere av denne masteravhandlingen skal få tydeligere formening om formelle krav til årsregnskapet og årsberetning, slik at de lettere kan håndtere praktiske utfordringer nye og ukjente situasjoner på linje med Covid-19 oppstår.

Avhandlingen baseres på avlagt finansregnskap for små og mellomstore foretak i utvalgte risikoutsatte bransjer for regnskapsåret 2019. Årsregnskapene til 100 foretak ble trukket ut for behandling. Årsregnskapene med noteopplysninger og ev. årsberetning er nøye gjennomgått for de utvalgte selskapene. Det er utført en kvalitativ vurdering basert på forfatterens profesjonelle skjønn av informasjonsverdien fra opplysninger om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen uten regnskapsmessig konsekvens.

Det er gjort rede for relevante aspekter innen regnskapslov og regnskapsstandarder for å skape et helhetsbilde av de formelle krav. Det er i tillegg tatt utgangspunkt tre ulike teoriperspektiver; prinsipal-agent-teori, interessentteori og legitimitetsteori.

Det er videre identifisert en rekke variabler som presumtvt er egnet til å påvirke informasjonsverdien tilhørende rapportering av hendelser etter balansedagen som potensielt har konsekvens for fortsatt drift. En logisk regresjonsanalyse er benyttet for å undersøke mulige kvantitative sammenhenger mellom forklaringsfaktorer og informasjonskvalitet i regnskapsrapporteringen.

Resultatene fra undersøkelsen tyder på at det fortsatt er et stykke å gå før det foreligger en kvantitativ modell som pålitelig predikerer tilstedeværelse av kvalitet i den informasjon som rapporteres.

ABSTRAKT

The purpose of this master's thesis is to provide a better understanding of the requirements and implications of new information after the reporting period for accounting professionals. Previous research has had a limited focus on this topic.

The research aims to give the reader a clearer idea of the formal requirements for the annual accounts and annual report, so they can more easily handle practical challenges when new and unknown situations arise in line with Covid-19.

The thesis is based on submitted financial accounts for small and medium-sized entities in selected risk-exposed industries for the financial year 2019. The annual accounts of 100 enterprises were selected for processing. The annual accounts with additional information has been carefully reviewed for the selected companies. A qualitative assessment has been carried out based on the author's professional judgment of the information value from information on continued operations and after the reporting period without accounting consequences.

An account has been given of relevant aspects within accounting law and accounting standards in order to create an overall picture of the formal requirements. In addition, three different theoretical perspectives are taken as a starting point; principal-agent theory, stakeholder theory and legitimacy theory.

Furthermore, a number of variables have been identified which are presumably suitable to influence the information value associated with the reporting of after the reporting period that potentially have consequences for continued operations. A logical regression analysis is used to examine possible quantitative relationships between explanatory factors and information quality in the financial statements.

The results from the survey indicate that there is still a long way to go before a quantitative model can reliably predict the presence of quality in the information that is reported.

II. FIGURER

Figur 1 Bedriftsøkonomisk kretsløp.....	17
Figur 2 Interessenter i hht. IASB (2018).....	18
Figur 3 Formål med regnskapet og ulike beslutninger	20
Figur 4 Opplysningsplikt FD og HEB i regnskapsloven	26
Figur 5 Interessenter til foretakene.....	29
Figur 6 NACE koder utvalg.....	35
Figur 7 Endelig utvalg etter datainspeksjon.....	36
Figur 8 Skår system for avhengig variabel	37
Figur 9 Uavhengige variabler	40
Figur 10 Hypotese 1	47
Figur 11 Hypotese 2	49

III. BEGREPER OG FORKORTELSER

RL	Regnskapsloven
NGAAP	Regnskapsloven og NRS (Norsk RegnskapsStandard utgitt av Norsk Regnskaps-Stiftelse). Gjennomgangen er begrenset til store og andre foretak – små foretak er ikke omhandlet i artikkelen
NRS	Norsk Regnskapsstandard
NRS-F	Foreløpig Norsk Regnskapsstandard
ORR	Ordinære regnskapsregler
NOU	Norsk offentlig utredning
IASB	International Accounting Standard Board
IFRS	International Financial Reporting Standards
IFRS SME	IFRS for Small and Medium sized entities

INNHOLD

I.	NORSK SAMMENDRAG	3
II.	FIGURER	7
III.	BEGREPER OG FORKORTELSER	8
	INNHOLD	10
1.	INNLEDNING OG BAKGRUNN	12
1.1.	INNLEDNING	12
1.2.	AVGRENSNING.....	13
1.3.	PROBLEMSTILLING.....	14
1.4.	BEGREPSAVKLARING OG OPPERASJONALISERING.....	14
1.5.	FAGLIG RELEVANS OG INTERESSE.....	15
1.6.	TIDLIGERE FORSKNING	15
1.7.	UNDESØKELSENS DISPOSISJON	16
2.	TEORI.....	17
2.1.	REGNSKAPETS FORMÅL.....	17
2.2.	INFORMASJONSKVALITET	21
2.3.	PRINSIPP OG REGELBASERT TEORETISK RAMMEVERK.....	22
2.4.	RELEVANTE GRUNNLEGGENDE BESTEMMELSER I REGNSKAPSRETEN.....	23
2.5.	RISIKO OG USIKKERHET I REGNSKAPET.....	23
2.6.	FORTSATT DRIFT FORUTSETNING OG VESENTLIGE OPPLYSNINGER	24
2.7.	HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN.....	25
2.8.	PRINSIPAL-AGENT-TEORI.....	26
2.9.	INTERESSENTTEORI.....	27
2.10.	LEGITIMITETSTEORI	29
2.11.	UNDESØKELSENS STURKTUR	32
3.	METODE	33
3.1.	FORSKNINGSMETODE OG FORSKNINGSDSIGN	33
3.2.	DATAINNSAMLINGSMETODE.....	33
3.3.	POPULASJON OG UTVALG	34
3.4.	HYPOTESEUTVIKLING.....	36
3.5.	VARIABLER.....	36
3.5.1.	AVHENGIG VARIABEL.....	36
3.5.2.	UAVHENGIGE VARIABLER	37
3.6.	HYPOTESER.....	39
3.7.	MÅLEPROBLEMER	39

3.8.	DATAANALYSE	39
3.9.	FORSKNINGSETIKK	40
3.10.	STYRKER OG SVAKHETER VED UNDERSØKELSEN	41
4.	RESULTAT OG ANALYSE	42
4.1.	BESKRIVELSE AV EGENSKAPENE VED PARAMETRE I ANALYSEN	42
4.2.	EGENRAPPORTERING.....	47
4.3.	LOGISK REGRESJON BASERT PÅ HYPOTESE 1.....	47
4.4.	LOGISK REGRESJON BASERT PÅ HYPOTESE 2	49
5.	DISKUSJON	53
5.1.	HVA RAPPORTERER FORETAKENE.....	53
5.2.	OPPSUMMERING.....	54
5.2.1.	TEORETISKE IMPLIKASJONER	55
5.2.2.	PRAKTISKE IMPLIKASJONER	55
5.2.3.	FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	55
6.	LITTERATURLISTE.....	56
7.1.	VEDLEGG NACE KODER I POPULASJON.....	60

1. INNLEDNING OG BAKGRUNN

1.1. INNLEDNING

12. mars 2020 holdt regjeringen pressekonferanse fra Statsministerens kontor vedrørende Covid-19. Dette innledet to år med omfattende og inngripende tiltak for å bekjempe Covid-19. 27. mars 2020 vedtas Covid-19-forskriften (2020). Dette følges opp med en rekke påbud og reguleringer som medførte starten på en krevende tid for norsk økonomi og næringsliv. Dette skulle bli en nedstenging uten sidestykke og omfang som ikke har funnet sted siden 9. april 1940.

I hvilken grad ville disse restriksjonene påvirke norsk økonomi og næringsliv. Ville de bransjer som ble mest berørt av konsekvensene som nedstengningen medførte objektivt gjøre rede for disse i forbindelse med finansiell rapportering for regnskapsåret 2019.

Litteraturen har i mindre grad forsøkt å besvare det spesifikke temaet som omhandler informasjonsasymmetrien som oppstår mellom foretaket og foretakets interessenter når informasjon om nye forhold omfattes av stor usikkerhet oppstår etter balansedagen.

Hendelser etter balansedagen defineres som: «[...] hendelser, til gunst eller ugunst, som finner sted mellom balansedagen og tidspunktet for vedtak om fremleggelse av finansregnskapet.» (NRS 3 pkt.

2). Hendelser etter balansedagen har to ulike substansielle innhold:

1. Ny kunnskap om forhold eller hendelser som var kjent på balansedagen. Dette betegnes som hendelser etter balansedagen med konsekvens for finansregnskapet
2. Ny kunnskap om forhold eller hendelser som ikke var kjent på balansedagen. Dette betegnes som hendelser etter balansedagen uten konsekvens for finansregnskapet

Covid-19 aktualiseres for alvor 12. mars 2020 med regjeringens pressekonferanse og påfølgende restriksjoner. Covid-19 er m.a.o. informasjon eller mer presist en hendelse som er oppstått etter balansedagen for finansiell regnskapsavleggelse for regnskapsåret 2019. Vi står derfor overfor en situasjon der regnskapsprodusent skal vurdere om denne hendelsen (Covid-19) har betydning for vurdering av foretakenes finansielle stilling. Korrekt rapportering av hendelser etter balansedagen er i denne situasjonen avgjørende for at eksterne brukere av regnskapsinformasjon kan vurdere foretakets finansielle stilling og forutsetning for fremtidig verdiskaping.

1.2. AVGRENSNING

Masteravhandlingens intensjon er å undersøke hvordan regnskapsprodusent behandler hendelser etter balansedagen i det finansielle regnskapet. Hvilken form og med hvilket uttrykk får dette i det finansielle regnskapet.

Masteravhandlingen behandler ikke regnskapsprinsipper hvis formål er å sikre rettvise bilde av resultatregnskap, balanse og kontantstrømoppstilling. Fokus i avhandlingen er å undersøke årsberetning og noteopplysninger i relasjon til opplysningsplikten som følger av rettvise bilde i regnskapsloven § 3-2a samt øvrige krav som blir redegjort for påfølgende.

Mulige hypoteser for problemstillingen er om forhold som revisjonsplikt, ekstern regnskapsfører er engasjert, virksomhetens størrelse eller valg av regnskapsspråk har betydning for rapportering av hendelser etter balansedagen. Andre interessante problemstillinger, er i hvilken grad adferdsmessige faktorer som for eksempel agent – prinsipalteori, interessenteori eller legitimitetsteori påvirker rapportering av hendelser etter balansedagen.

Det finansielle regnskapet er den viktigste informasjonskilden interessenter har til et foretak. Regnskapet skal redusere informasjonsasymmetri mellom foretaket og øvrige interessenter. Redusert informasjonsasymmetri gir primærinteressentene et bedre grunnlag for beslutninger, og øker interessentenes kunnskap om prognose, kontroll og fordeling av foretakets resurser.

Teoretisk skal alle økonomiske hendelser innregnes i regnskapet. Hendelser i perioden mellom balansedagen og fastsetting av regnskapet er definert som hendelser etter balansedagen. Begrepet inneholder to hovedfaktorer; usikkerhet om fremtidige hendelser og usikkerhet i regnskapsestimater. Sistnevnte kan bestå av usikkerhet relatert til målegrunnlaget og målemetode. Denne masteravhandlingen skal fokusere på hvordan usikkerhet i finansiell stilling som følge av hendelser oppstått etter balansedagen behandles i årsregnskapet.

Rapportering av hendelser etter balansedagen skal bidra til å øke kvaliteten tilhørende regnskapets oppfyllelse av prognoseformålet. Hvilket uttrykk (om noe) får hendelser etter balansedagen i ulike regnskapsspråk. Påvirkes regnskapspraksis av forhold som f.eks. regnskapsfører, revisor, størrelse eller valg av regnskapsspråk.

Masteravhandlingen begrenses til å omfatte regnskapspliktige i hht. RL § 1-2 1. ledd nr. 1 og 2; aksjeselskaper og allmenaksjeselskaper.

1.3. PROBLEMSTILLING

Tema for masteravhandlingen er å undersøke hvordan regnskapsprodusent har behandlet, vurdert og innarbeidet konsekvensen Covid-19 har for de respektive foretak i sitt finansielle regnskap for 2019.

Tema for masteroppgaven er å undersøke hvordan regnskapsprodusent behandler hendelser etter balansedagen i det finansielle regnskapet i situasjoner hvor ekstreme hendelser som Covid-19 introduseres. Hvilken form og med hvilket uttrykk får dette i det finansielle regnskapet. Presisjon og handlingsrom innenfor lovmessige krav til hendelser etter balansedagen skal undersøkes.

Regnskapsprodusentenes profesjonelle skjønn i utforming av regnskapet skal også undersøkes.

Mulige avhengige variabler i undersøkelsen er; styresammensetning, eierstruktur, virksomhetens størrelse, lønnsomhet, soliditet, valg av regnskapspråk, revisjonsplikt og ekstern regnskapsfører.

har betydning for rapportering av hendelser etter balansedagen.

Dette leder frem til følgende forskningsspørsmål:

Gir foretak i utvalgte utsatte bransjer tilstrekkelig tilleggsinformasjon i årsregnskapet for 2019 med hensyn på fortsatt drift og hendelser etter balansedagen gitt Covid-19 pandemien.

1.4. BEGREPSAVKLARING OG OPPERASJONALISERING

Regnskapsprodusent. Med regnskapsprodusent forstår vi foretakets styre og daglig leder. Det er disse som underskriver årsregnskap og årsberetning.

Regnskapsbruker. Med regnskapsbruker regnes de aktører som har nytte av informasjon som fremkommer i foretakets finansielle årsregnskap og årsberetning.

Hendelser etter balansedagen. En hendelse etter balansedagen er informasjon om noe som enten påvirker resultat, balanse eller finansiell stilling på balansedagen eller informasjon om foretakets forutsetning for fremtidig verdiskaping.

Fortsatt drift forutsetningen er premisset som ligger til grunn for at foretaket evner å opprettholde aktivitet i fremtiden.

1.5. FAGLIG RELEVANS OG INTERESSE

Forskningsspørsmålet har stor faglig relevans ved at temaet i liten grad har vært gjenstand for forskning. Regnskapets grunnleggende formål er å tilby beslutningsrelevant informasjon til relevante interessenter for virksomheten. Regnskapsprodusent er overlegen de eksterne interessentene med hensyn på informasjon om virksomhetens utvikling, finansielle stilling og fremtidsutsikter. Det finansielle regnskapet skal bidra til å redusere denne informasjonsasymmetrien. Når regelverket gir uklare forventninger til akseptabel presentasjon av finansregnskapet, vil det ha stor faglig interesse å belyse dette forskningsspørsmålet.

Forskningsspørsmålet har både faglig og almen interesse i relasjon til om lovverket og god regnskapsskikk er organisert og innrettet slik at virksomheter tilfører relevante interessegrupper beslutningsrelevant informasjon som setter disse i stand til å ivareta sine interesser. Redusert informasjonsasymmetri øker interessentenes kunnskap om prognose, kontroll og fordeling av virksomhetens resurser.

1.6. TIDLIGERE FORSKNING

Det er betydelig litteratur og forskning utført innenfor de teoretiske perspektiv som ligger til grunn for denne undersøkelsen. Innen regnskapsteori har blant annet Baksaa, Stenheim, Kvifte, Fallan, Dyrnes og Pettersen gitt betydelige bidrag til dagens kunnskap. Hovedparten av forskningen på det regnskapsteoretiske/tekniske feltet fokuserer på målbare størrelser som ligger til grunn på balansedagen. I lys av dette er det et relativt begrensede bidrag innenfor informasjonsbehandling vedrørende hendelser oppstått etter balansedagen. Hovedparten av forskningen på hendelser etter balansedagen fokuserer også på enten målegrunnlag, målemetode eller måling på forhold som var kjent på balansedagen.

Adferdsmessige forklaringsfaktorer benyttet i denne undersøkelsen er; interessenteori, prinsipal-agentteori og legitimitetsteori. Disse tre teorisporene er omfattet av betydelige teoretiske bidrag fra inn- og utland.

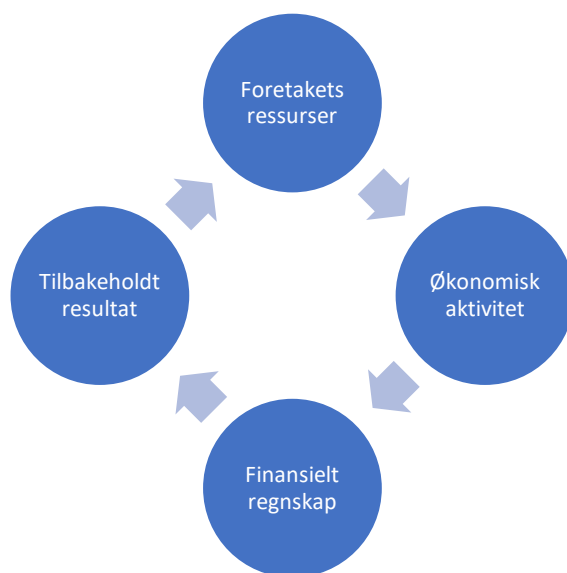
1.7. UNDESØKELSENS DISPOSISJON

Kapittel 2 gir det teoretiske utgangspunkt både innen regnskapslovgivning, standardsetting og adferdsmessige perspektiver. Kapittel 3 gir det metodiske ståsted, metodeutvikling og konkretisering av datasett, variabler og analysemetode. Undersøkelsens resultat og analyse av disse blir gitt i kapittel 4. I kapittel 5 diskuteres resultatene fra kapittel 4 i relasjon til teori og metodeanvendelse. Avslutningsvis i undersøkelsen forsøkes det å gi en oppsummering med teoretiske og praktiske implikasjoner av undersøkelsen samt å gi noen innspill og forslag til videre forskning innen dette feltet.

2. TEORI

2.1. REGNSKAPETS FORMÅL

Bedriftsøkonomi er et fagområde som har følgende intensjon: «I bedriftsøkonomien handler det om å økonomisere med organisasjonens (eiernes) ressurser, [...]» (Fallan & Pettersen, 2016, p. 25). Det vil si at det økonomiske formålet er å fordele foretakets ressurser på best mulig måte. «Regnskapet skal rapportere økonomisk informasjon» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 22). Regnskapet korrigerer tilgjengelig ressursgrunnlag med tilbakeholdt resultat og gir derved en ny finansiell stilling med grunnlag for ny fordeling av ressurser.

Figur 1 Bedriftsøkonomisk kretsløp

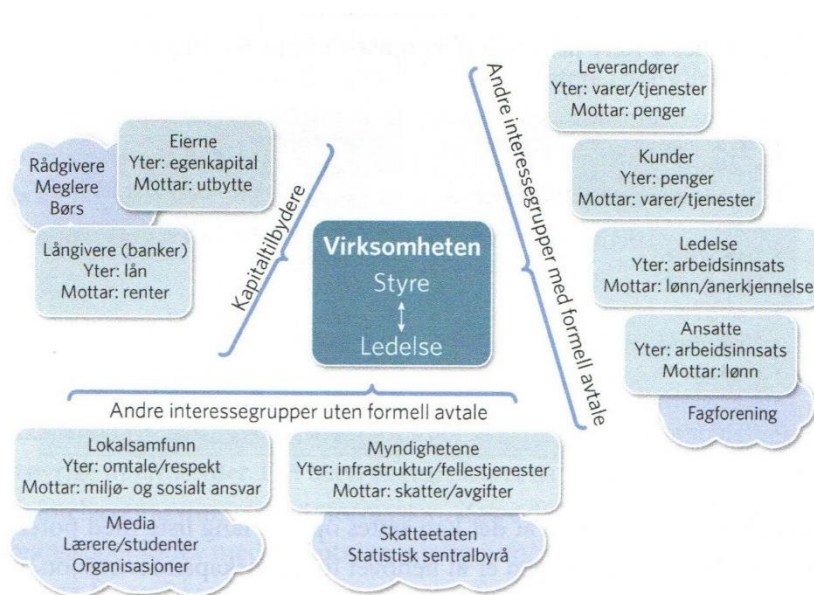
Regnskapets overordnede formål blir derved: «Regnskapets formål er at de eksterne partene som foretaket er avhengig av, får den informasjonen de trenger som grunnlag for beslutning om ressursallokering.» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 118).

Regnskapsloven (1998, 3-2a) setter det lovmessige formålet som «[...] gi et rettvise bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.» Regnskapsloven (1998, 3-2a). For å sette regnskapet i stand til å gi den informasjonen som er nødvendig for ressursallokering, må ulike underformål klargjøres. Regnskapet er informasjonskilde til en rekke ulike brukere (se Figur 5 Interessenter til foretakene) som f. eks. aksjonærer, investorer, ansatte, leverandører osv.

Regnskapet har som målsetning å gi beslutningsnyttig informasjon til brukerne av regnskapet. Beslutningsnyttigen av regnskapsinformasjonen er direkte avhengig av de ulike gruppene av brukere.

Det er derfor sentralt at regnskapet viser informasjon som samsvarer med økonomiske realiteter i selskapet. «Et krav om at økonomisk substans skal være styrende heller enn formell form [...]» (Baksaas & Stenheim, 2015).

Hentet fra IASB (2018) kan regnskapets brukergrupper kan deles inn i tre hovedgrupper; kapitaltilbydere, interessegrupper med formell avtale og andre interessegrupper uten formell avtale (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 120). Selv om masteravhandlingen betrakter regnskap utarbeidet i hht. Norsk regnskapsregulering, kan IASB (2018) sitt konseptuelle rammeverk for finansiell rapportering gi gode innspill til regnskapets brukergrupper.

Figur 2 Interessenter i hht. IASB (2018)

De aktørene som finansierer foretakene kalles kapitaltilbydere (IASB 2018, CF 1.3 og 1.5), dette er aksjonærer og långivere. Selskapets kapitaltilbydere tilsvarer primærbrukerne av regnskapet, disse har et særlig behov for informasjon på grunn av at de finansierer den økonomiske aktiviteten.

En definisjon av beslutningsnytte kan finnes i IASB (2018, CF 1.2) “The objective of general purpose financial reporting¹ is to provide financial information about the reporting entity that is useful to existing and potential investors, lenders and other creditors in making decisions relating to providing resources to the entity.²»

Regnskapsinformasjonen skal videre gi grunnlag for å vurdere foretakenes fremtidig netto kontantstrøm samt mulighet til å vurdere hvordan foretakenes ledelse forvalter de økonomiske ressursene.

Investors', lenders' and other creditors' expectations about returns depend on their assessment of the amount, timing and uncertainty of (the prospects for) future net cash inflows to the entity and on their assessment of management's stewardship of the entity's economic resources. Existing and potential investors, lenders and other creditors need information to help them make those assessments. (IASB 2018, CF 1.3)

Trekkes paralleller til norsk regnskapsregulering, stilles det klare forventninger til rapporteringens innhold. Et grunnlag for å vurdere fremtidig netto kontantstrøm stiller strenge krav til åpenhet om rapportering av hendelser etter balansedagen uavhengig av om hendelsene har regnskapsmessig konsekvens eller ikke.

Regnskapets prognoseformål er tett knyttet til finansiell situasjon og faktorer som gir grunnlag for forventninger om fremtidig netto kontantstrøm. Et regnskap som møter forventningene til prognoseformålet, inneholder derfor relevant og pålitelig informasjon som er egnet til å gi forventninger om fremtiden. Dette kan omfatte prognoser om inntekter, kostnader, kontantstrømmer og verbal innsikt.

Oppfyllelse av prognoseformålet fungerer først og fremst som et verktøy for å forutsi fremtidige økonomiske resultater for et foretak. Ved å analysere tidligere økonomiske data supplert med forventninger om fremtiden, kan regnskapsbruker benytte denne kunnskapen til å lage modeller som gir en indikasjon på fremtidig kontantstrøm. Et regnskap som leverer godt på prognoseformålet er også godt egnet som grunnlag for styret og ledelsens ressursallokering.

Kontrollformålet stiller krav til regnskapsrapportering med hensyn på styret og ledelsens forvaltning av foretakets formue (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 129). Teoretisk har kontrollformålet gjerne sitt utspring fra prinsipal-agent-problemet (Stenheim et al., 2017, Fallan, 2020, p 254), hvor prinsipalen er foretakets eiere og agenten er foretakets ledelse. Problemstillingen oppstår når foretakets eiere og ledelse ikke er samme person. Når eierne stiller med kapital som ledelsen forvalter er det viktig å ha kontrollmekanismer som avdekker eller forhindrer at ledelsen opptrer opportunistisk og påfører eierne tap (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 130). Stenheim et al. (2017) påpeker følgende «Virkelig verdi vil i stor grad påvirkes av makroøkonomiske forhold som er utenfor ledelsens kontroll».

Regnskap basert på historisk kost er derfor bedre egnet til å oppfylle kontrollformålet (Stenheim et al., 2017).

Det blir imidlertid for enkelt å fastslå at prognoseformålet oppfylles ved informasjon om fremtiden og kontrollformålet oppfylles av historisk kost informasjon (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 130; Stenheim et al., 2017). Det er gjerne valg av målemetode og modell som skiller disse. Regnskapet skal bidra med informasjon for at regnskapsbruker skal kunne fastslå foretakets finansielle stilling og

posisjon, en betydelig del av denne informasjonen vil støtte både prognose- og kontrollformålet. Justerte resultater er Regnskapsinformasjon som påvirker både prognose- og kontrollformålet (Dyrnes & Pettersen Lars, 2012), i dette tilfellet vil prognoseformålet styrkes på bekostning av kontrollformålet.

I forbindelse med at interessentteorien (se kapittel 2.9) har fått betydelig oppmerksomhet har kontrollformålet fått økt oppmerksomhet (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 137). Fordelingsformålet er innrettet for å vise hvordan foretakets verdiskaping fordeles mellom interessentene.

[...] regnskapets fordelingsformål vil være oppfylt dersom regnskapet kan gi informasjon som kan brukes til å fastsette og vurdere fordelingen av verdiskapningen i foretaket (for eksempel ved fastsetting av utbytte), og dersom regnskapet gir informasjon om den faktiske foretatte fordelingen av verdiskapningen. (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 137)

	Kapitaltilbydere	Andre brukere
Prognoseformål	<ul style="list-style-type: none"> Aksjonærene beslutter å kjøpe/selge aksjer Långiver vurderer om foretaket kan betale tilbake lånet 	<ul style="list-style-type: none"> Kunder inngår kontrakter om fremtidig levering, kanskje med forskuddsbetaling Leverandører yter kreditt
Fordelingsformål	<ul style="list-style-type: none"> Aksjonærene får utbytte Långivere får utbetalt renter 	<ul style="list-style-type: none"> Ledelsen får bonus Lokale lønnsforhandlinger for det ansatte
Kontrollformål	<ul style="list-style-type: none"> Aksjonærene kan kaste styret 	<ul style="list-style-type: none"> Kundene må ha tillit til foretaket for å bestille varer og tjenester

Figur 3 Formål med regnskapet og ulike beslutninger

(Baksaas & Stenheim, 2020, p. 31)

2.2. INFORMASJONSKVALITET

Masteravhandlingens formål er imidlertid ikke å vurdere regnskapets samlede kvalitetskrav. Relevant perspektiv for finansregnskapets formål blir derved i denne sammenheng å utligne informasjonsasymmetrien mellom foretakets ledelse og foretakets interessenter (Watts & Zimmerman, 1990; Zeff, 1978). Opstad et al. (2020, p 11) beskriver begrepet «informasjonskvalitet» for å fremheve det faktum at det gjøres en betraktning av kvalitet på årsberetning og noter i tillegg til øvrige deler av finansregnskapet. I denne masteravhandling innskrenkes vurderingen av informasjonskvalitet til vurdering av årsberetning og noter.

Det kan argumenteres med at en situasjon med tilfredsstillende informasjonskvalitet eksisterer i en situasjon med fravær av regnskapsmessig støy fra regnskapsprodusentenes side (Langli, 2005). Langli benytter seg riktig nok begrepet regnskapskvalitet, men i og med at masteravhandlingens bruk av begrepet informasjonskvalitet er innskrenkende relativt til førstnevnte, benyttes Langlis behandling av regnskapsmessig støy og regnskapsmanipulasjon i fortsettelsen. Regnskapsmanipulasjon som fenomen er ikke begrenset til korrekt målegrunnlag og måleparameter. Fravær av relevant informasjon om f. eks. fremtidig økonomisk konsekvens av hendelser etter balansedagen kan også gi en situasjon med en rapporteringsstrategi som gir betydelig regnskapsmessig støy. I gitte tilfeller kan slik regnskapsmessig støy resultere i regnskapsmanipulasjon.

Stenheim and Blakstad (2012) gir en rekke forutsetninger og insentiver som påvirker regnskapsmanipulering. Ulike rapporteringsstrategier kan ha til hensikt å underrapportere konsekvensen av enkelte forhold, absolutt mest fremtredende er målegrunnlag og metode. Informasjon vedrørende økonomisk substans og forventninger trekkes også frem.

Det kan imidlertid være vanskelig å avdekke om informasjonskvaliteten er tilstrekkelig relativt til forutsetning og fortsatt drift og hendelser etter balansedagen da utstrakt profesjonelt skjønn må utøves i relasjon til at regnskapsprodusent kan ha utfordringer med å se rekkevidden av regulatoriske krav. Stenheim et al. (2017) kobler kvalitetsbegrepet tett opp mot å redusere informasjonsasymmetri mellom regnskapets interessenter og foretaket. Tillitsvekkende rapportering gir ikke bare beslutningsnyttig informasjon for eiere og långivere, men kan også gi ansatte eller potensielle ansatte grunnlag for egen ressursallokering Stenheim et al. (2017).

2.3. PRINSIPP OG REGELBASERT TEORETISK RAMMEVERK

Baksaas og Stenheim innleder kapittel 5.4 i sin bok Regnskapsteori «Regnskapsregulering kan være prinsippbasert eller regelbasert.» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 106). Dette er imidlertid som ytterpunkter å betrakte. Norsk regnskapsrett er med utgangspunkt i regnskapslovens kapittel 4 utarbeidet i et prinsippbasert perspektiv. Regnskapslovens § 4-6 gir lovhjæmmel for beste praksis formaliseres som god regnskapsskikk i form av standarder utarbeidet av Norsk RegnskapsStiftelse. Regnskapsregulering som er regelbasert blir ofte svært omfattende (Baksaas & Stenheim, 2015; Johansen, 2005). Baksaas and Stenheim (2015) påpeker at regelbaserte løsninger er tenkt å gi rettledning til alle varianter økonomiske tilfeller, dette gir klare økonomiske produksjonsfordeler for regnskapsprodusent ved at innslag av profesjonelt skjønn reduseres. Både Baksaas and Stenheim (2015) og Johansen (2005) påpeker at det regelbaserte USGAAP åpnet for regnskapsskandaler som f.eks. Enron i form av manglende dynamiske egenskaper i reguleringen. Baksaas og Stenheim gir også følgende betraktning:

Ulempen er at det er fare for at transaksjoner og andre hendelser blir strukturert eller manipulert slik at man får en ønsket regnskapsmessig effekt. Hvis rapporteringen ellers er i samsvar med reguleringen, er det vanskelig å stille spørsmål ved den. (Baksaas & Stenheim, 2015).

Det er m.a.o. vesentlig i et regelverksbasert regnskapsregime at alle økonomiske realiteter dekkes med ulike regnskapsstandarder, hvis ikke er det vesentlig risiko for at grunnleggende formål med regnskapet ikke blir oppfylt.

Den norske regnskapstradisjonen er i stor grad prinsippbasert (Baksaas & Stenheim, 2015). Det er fundert på dynamikken i god regnskapsskikk som igjen har vokst frem med utgangspunkt i regnskapets formål gitt i regnskapslovens § 3-2b om «Rettvisende bilde» og regnskapsprinsippene i regnskapslovens kapittel 4.

Ytterpunktene i regnskapsspråk er resultat eller balanseorientert, dvs. har regnskapet hovedfokus på korrekt opptjening av inntekter sammenstilt med tilhørende kostnader eller en balanse som i størst mulig grad reflekterer virkelig verdi. Baksaas and Stenheim (2017) påpeker at hverken Norsk regnskapslov og regnskapsstandarder eller IFRS er rendyrket i form av resultat- eller balanseorientert. Norsk regnskapspraksis har imidlertid grunnleggende en tydelig og klar resultatorientering.

2.4. RELEVANTE GRUNNLEGGENDE BESTEMMELSER I REGNSKAPSRETEN

Det følger av Regnskapsloven (1998, § 1-2) at alle virksomheter og foretak som omfattes denne § er regnskapspliktige. Dvs. at de plikter å utarbeide årsregnskap og årsberetning i jf. Regnskapsloven (1998, § 3-1). Årsregnskapets innhold er definert i som «[...] resultatregnskap, balanse, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger.» (Regnskapsloven. 1998, § 3-2 første ledd). For foretak som ikke defineres som små, skal årsberetningens innhold utarbeides i hht. Regnskapsloven (1998, § 3-3a). Ved utarbeidelse av årsregnskap og årsberetning skal den regnskapspliktige i hht. Regnskapsloven (1998, § 3-2b) utarbeide dette slik at det gir et rettviseende bilde av foretakets resultat, finansielle stilling, eiendeler og gjeld.

2.5. RISIKO OG USIKKERHET I REGNSKAPET

Ofte benyttes begrepene risiko og usikkerhet om hverandre. Fallan og Pettersen beskriver usikkerhet som «Vi bruker begrepet *usikkerhet* når vi ikke kjenner sannsynlighetene for virkningene av en beslutning.» (Fallan & Pettersen, 2016, p. 67). Hvis vi imidlertid kjenner sannsynligheten for ulike utfall, benytter vi begrepet risiko (Fallan & Pettersen, 2016, p. 67). Dette er i det minste den teoretiske betraktningen rundt risiko og usikkerhet. I regnskapsmessige sammenhenger har disse begrepene hatt en tendens til å konvergere. Covid-19 introduserte i mars 2020 usikkerhet i økonomien og derved regnskapene. Ved å estimere ulike scenario med tilhørende sannsynligheter, kunne denne usikkerheten behandles som estimater og risiko.

I Norsk regnskapspraksis står forsiktighet sterkt, jr. Regnskapsloven (1998, § 4-1 første ledd nr. 4) skal urealiserte tap kostnadsføres. Dvs. at tap som er oppstått som ennå ikke er realisert, skal resultatføres i den perioden som foretaket er gjort kjent med tapet.

I forbindelse med verdifastsettelse i regnskapet, er det mange usikre størrelser. Baksaa og Stenheim skriver følgende om beste estimat: «Dette bygger på en antagelse om at regnskapsprodusenten skal ha en klar formening om utfallsrommet og sannsynlighetene (sannsynlighetsfordelingen) til estimatet» (Baksaa & Stenheim, 2020, p. 177). Det stilles med dette omfattende krav til regnskapsprodusentenes profesjonelle skjønn ved utarbeidelse av estimatene. Regnskapsloven (1998, § 4-2) gir ikke vesentlig veiledning ut over at beste estimat skal benyttes ved usikkerhet med tilgjengelig informasjonsgrunnlag på tidspunkt for avleggelse av årsregnskapet. Årsregnskapets avleggelse er imidlertid i det alt vesentligste på tidspunkt for styrebehandling. Mamelund har utarbeidet en artikkel om profesjonell skjønnutøvelse i relasjon til IFRS. Kompetansekravene i

profesjonell skjønnsetning anses i denne sammenheng ikke å være avhengig av regnskapspråk, slik at dette også er allmenntilgjengelig for GRS. I sin artikkel skriver Mamelund følgende «På grunn av usikkerhet vil mange estimater ikke være presise, [...] Rimelige estimater er en forutsetning for at usikre estimater skal være pålitelige, [...]» (Mamelund, 2008). Det er med andre ord en kost – nytte betraktning som ligger til grunn ved utøvelse av profesjonelt skjønn.

2.6. FORTSATT DRIFT FORUTSETNING OG VESENTLIGE OPPLYSNINGER

Regnskapslovens (1998, § 4-5) om fortsatt drift er avgjørende for regnskapsproduzentens presentasjon av det finansielle regnskapet. Fundamentalt betyr dette for regnskapet at periodiseringer innarbeides i regnskapet (NOU 1995: 30. kap. 2.4.7 fjerde avsnitt). Periodiseringer er avgjørende for sammenstillingsprinsippet i Regnskapslovens (1998, § 4-1) da et regnskap skal gjelde en periode og den økonomiske konsekvens av en hendelse ofte påvirker flere perioder.

Forutsetningen om fortsatt drift er betinget av to forhold; tidsperioden for vurdering og sannsynligheten for fortsatt drift (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 181). Ifølge Baksaas og Stenheim legger IAS 1 en tidshorisont på 1. år til grunn, dette sammenfaller med NRS 16 (2019) Årsberetning kapittel 2.8. Dette følger også av Regnskapsloven (1998, § 1-7) hvor regnskapsåret defineres som kalenderåret, dvs. 12 måneder.

Om sannsynlighetskravet som påvirker fortsatt drift sier Baksaas og Stenheim følgende:

I praksis er nok dette tolket svært strengt og blir på mange måter likestilt med at det er så å si sikkert at det kommer til å skje avvikling (for eksempel innenfor neste regnskapsår). Dette betyr at man enten har bestemt at foretaket skal avvikles (frivillig avvikling), eller at man ikke har noe annet reelt alternativ (tvungen avvikling). (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 181).

Med dette legger Baksaas og Stenheim en svært høy terskel for at regnskapet avlegges uten at forutsetningen om fortsatt drift er til stede.

I tilfeller der skadepotensialet ved informasjon om et foretaks økonomiske situasjon ikke er av så alvorlig art at avvikling er nært forestående, vil det allikevel i mange tilfeller rammes av Regnskapslovens (1998, § 1-10) om vesentlige opplysninger: «En opplysning er vesentlig dersom utelatelsen eller feil i slike opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som brukere tar på grunnlag av foretakets årsregnskap. Enkeltposters vesentlighet skal vurderes i sammenheng med andre tilsvarende poster» (Regnskapslovens 1998, § 1-10). Årsberetningen for de som plikter å utarbeide denne vil fanges på selvstendig grunnlag. Når årsregnskapet her legges til

grunn, vil det omfatte krav til noteopplysninger uavhengig av regnskapsspråk. Denne paragrafen legger et klart brukerperspektiv til grunn, hvis utelatelse eller feil i rapportering av årsregnskapet med rimelighet kan påvirke interessenter som aksjonærer eller långivere, plikter foretaket å gi slike opplysninger. Regnskapsloven (1998, § 7-1 annet ledd utvider handlingsplikten i Regnskapsloven (1998, § 1-10). Baksaas og Stenheim gir imidlertid følgende betraktning av regnskapsprodusent «Observasjoner fra praksis kan tyde på at vesentlighet ikke vurderes, eller at grensen for hva som er vesentlig, tolkes svært strengt.» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 252).

2.7. HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN

Hendelser i perioden mellom balansedagen og fastsetting av regnskapet er definert som hendelser etter balansedagen. Begrepet inneholder to hovedfaktorer; usikkerhet om fremtidige hendelser og usikkerhet i regnskapsestimater. Sistnevnte kan bestå av usikkerhet relatert til målegrunnlaget og målemetode. Forskingen skal fokusere på hvordan usikkerhet i finansiell stilling som følge av hendelser oppstått etter balansedagen behandles i det finansielle regnskapet.

Regnskapsloven (1998, § 1-7) angir regnskapsåret som kalenderåret. Hvis ikke særlige forhold tilsier det, gir dette balansedagen til siste dag i kalenderåret.

Det er åpnet for en rekke forenklinger for små foretak. Med små foretak forstås det etter RL § 1-6 foretak som maksimalt overskrider to av følgende kriterier; maksimalt 70 mill. kr. i salgsinntekt, maksimalt 35 millioner kroner i balansesum på balansedagen eller maksimalt 50 årsverk gjennomsnittlig i regnskapsåret. Regnskapsloven (1998, § 3-1 1. ledd 2. setning) gir små foretak unntak fra en rekke bestemmelser i regnskapsloven ved utarbeidelse av årsregnskapet. Fra og med år 2018 opphevet Endringslov til regnskapsloven mv. (forenklinger) plikten til SMB foretak å utarbeide årsberetning.

Unntaksbestemmelsen om å utarbeide årsberetning eller forenklinger ved utarbeidelse av årsregnskapet jf. Regnskapsloven (1998, § 3-1) fritar ikke små foretak fra å utelate vesentlige opplysninger. I hht. Regnskapsloven (1998, § 1-10) er vesentlige opplysninger informasjon i foretakets årsregnskap som ved iboende feil eller utelatelse er egnet til å påvirke regnskapsbrukerens beslutninger på bakgrunn av fremlagte årsregnskap uavhengig av om spesifikasjonskrav er omfattet av unntaksbestemmelsene for små foretak i hht. regnskapsloven.

Norsk RegnskapsStiftelse har totalt utarbeidet tre ulike standarder som omfatter hendelser etter balansedagen. I følge NRS 3 pkt. 1 omfatter regnskapsstandardens om hendelser etter balansedagen

alle foretak. Små foretak jf. Regnskapsloven (1998, § 1-6) har betydelige forenklinger mhp. pliktige noteopplysninger. Det fremgår av Regnskapsloven (1998, § 7-1 2. ledd) at alle foretak uavhengig av klassifisering små, store eller øvrige skal gi de opplysninger som er relevant for å bedømme den regnskapspliktiges stilling og resultat. NRS 8 kapittel 6.1.1.4.2 presiserer at det ikke er gjort unntak for små foretak mhp. hendelser etter balansedagen.

Regnskapsloven (1998, § 7-1 4. ledd) om opplysningsplikt gir en uinnskrenket plikt for regnskapsprodusent til å gi opplysninger relevant for å vurdere foretakets resultat, balanse og finansiell stilling.

For foretak som ikke regnes som små skal jf. Regnskapsloven (1998, § 3-2a) utarbeide årsberetning i hht. lov og NRS 16 Årsberetning. Denne regnskapsstandarden forplikter den regnskapspliktige til å «Det skal gis en redegjørelse som gir grunnlag for å vurdere den regnskapspliktiges fremtidige utvikling» (NRS 16, kapittel 2.6). Når stor usikkerhet om fremtidig økonomisk utvikling oppstår, vil det tilsvarende også være naturlig at små foretak inkluderer tilsvarende opplysninger som nevnt i kapittel jf. Regnskapsloven (1998, § 7-1 2. ledd).

		Regnskapslovens ordinære regler		Små foretak jf. Regnskapsloven § 1-6	
		Årsberetning	Noter	Årsberetning	Noter
A	Det er ikke usikkert om fortsatt drift	Regnskapsloven § 3-3a	Regnskapsloven § 7-46	Ingen opplysningsplikt	Ingen opplysningsplikt
B	Det er usikkert om fortsatt drift og handleplikt etter aksjeloven er inntrådt	Regnskapsloven § 3-3a	Regnskapsloven § 7-46	Ingen opplysningsplikt	Regnskapsloven § 7-1
c	Avvikling er besluttet, eller det er ikke noe realistisk alternativ til avvikling	Regnskapsloven § 3-3a	Regnskapsloven § 7-46	Ingen opplysningsplikt	Regnskapsloven § 7-1

Figur 4 Opplysningsplikt FD og HEB i regnskapsloven

2.8. PRINSIPAL-AGENT-TEORI

Et regnskap kan ses på som et produkt eller et gode. Det er en produsent og som oftest en rekke brukere av regnskapet. Som produsent av regnskapet er foretakets ledelse på mange måter i en monopolsituasjon, de er suverene i å velge hva som skal inkluderes og ekskluderes fra produktet. Dette setter foretakets ledelse i en særskilt maktposisjon med hensyn på informasjon. (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 69)

Baksaas og Stenheim gir følgende definisjon av asymmetrisk informasjon «Asymmetrisk informasjon foreligger hvis den ene parten har mer informasjon enn den andre.» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 69). At det foreligger asymmetri i informasjonstilgangen mellom regnskapsprodusent og brukerne av

regnskapet er godt akseptert og en integrert del av foretakets tiltak for å beskytte seg mot f. eks. konkurrenter. Det vil alltid være økonomiske realiteter regnskapsprodusenten ønsker å tilbakeholde. I følge Fallan and Pettersen (2016, p. 108) har asymmetrisk informasjon bare verdi når den ene parten har informasjonen og omstendighetene er preget av usikkerhet. Regnskapsmodell og organiseringen av regnskapet er en avgjørende bestanddel for å forsikre eksterne brukere at de økonomiske realitetene i foretaket objektivt presenteres og kan vurderes.

I følge Baksaas and Stenheim (2020, p. 70) er konsekvensen av å redusere informasjons asymmetri mellom regnskapsprodusent og brukerne at sistnevnte forbedrer sine beslutninger med hensyn på ressursallokering. Hvis regnskapsprodusent aktivt holder tilbake materiell informasjon vedrørende foretakets økonomiske stilling resulterer dette i *ufullstendig rapportering*. Det er styrken i den ufullstendige rapporteringen som er avgjørende. Regnskapsloven (1998, § 1-10) om vesentlige opplysninger jf. Regnskapsloven (1998, § 7-1 1. og 4. ledd) forplikter foretakene til å eliminere ufullstendig rapportering. Ufullstendig rapportering får regnskapsmanipulasjon som konsekvens hvis omfanget av ufullstendighet påvirker regnskapsbrukers ressursallokering. På dette tidspunkt er ufullstendigheten gått over til villedende rapportering. Baksaas and Stenheim (2020, p. 70)

Baksaas og Stenheim gir følgende definisjon av prinsippal agent problemet:

«Prinsipal-agent-problemet oppstår ved skillet mellom eierskap og kontroll. Eierne stiller kapital til rådighet, og ledelsen har ansvaret for å forvalte denne kapitalen i tråd med eierens interesser. I en slik situasjon vil det være risiko for at ledelsen vil maksimere egen formue fremfor å maksimere eierens formue. De vil dermed opptre opportunistisk, og konsekvensen er at eierne påføres økonomiske tap.» (Baksaas & Stenheim, 2020, p. 130)

Fallan and Pettersen (2016, p. 142) deler agentteorien inn i to hovedretninger, *positiv agentteori* og *prinsipal-agent-teori*. Begge disse retningene er inspirert av Coase (1937) forståelse av kontraktsteorien og hvordan denne bidrar til forståelsen av hvordan organisasjoner dannes.

2.9. INTERESSENTTEORI

Interesstanteorien befatter seg med kunnskap om hvem som har interesser i foretakets aktivitet (Carson et al., 2015, p. 143). Som et tilbakeblikk, ble det for over 50 år siden publisert en avisartikkel i The New York Times i 1970 av Milton Friedman med tittelen "The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits". I denne artikkelen reiser Milton Friedman spørsmål vedrørende

om bedrifter også har et ansvar ut over å levere profitt til aksjonærene (shareholder theory).

Friedman's betraktninger om ansvar Om ansvar er følgende:

What does it mean to say that "business" has responsibilities? Only people can have responsibilities. A corporation is an artificial person and in this sense may have artificial responsibilities, but "business" as a whole cannot be said to have responsibilities, even in this vague sense. (Friedman, M. 1970)

Friedman var tydelig på at et foretak utelukkende har profittmaksimering for eierne som formål, dog innenfor juridiske og etiske normer (Carson et al., 2015, p. 171). Aksjeloven (1997, § 6-12 3. ledd) støtter langt på veg Friedmans oppfatning om at styrende organer skal fokusere på foretakets aktivitet, regnskap, formuesforvaltning og betryggende kontroll. Særlovgivning innen f. eks. miljø og personalbehandling nyanserer dog dette inntrykket noe. Mye kunnskap er utviklet siden 1970, og interessenteori har etter hvert vokst frem som en nyanserende tilnærming til foretakenes rolle i samfunnet. Strand og Freeman formulerer dette slik «It is common practice to position stakeholder theory as a counterbalance to «shareholder theory»» (Strand & Freeman, 2015). En grunnleggende forutsetning for interessenteori er å identifisere foretakets interesser se Figur 5. (ikke uttømmende). Med tanke på at mange små og mellomstore foretak møter sine ulike interesser på mange arenaer, er offentlighetsprinsippet en god leveregel «Du bør være villig til å forsvare beslutningen din offentlig. Ville du vært bekvem med at den ble offentlig kjent? Ville det vært i orden å fortelle om den til dine nærmeste eller til pressen?» (Kvalnes, 2020, p. 29).

Ut fra prinsippet om rettferdighet (Carson et al., 2015, pp. 49-50), er det urimelig at ansvar bortfaller hvis næringsvirksomhet organiseres som et aksjeselskap i stedet for personlig næringsvirksomhet. Individets autonomi kan ikke bortfalle fordi det utfører sitt arbeid som snekker i et aksjeselskap. Dette tar også Carson et al. (2015, p. 35) til orde for når de fremhever at bedrifter ikke er adskilt fra samfunnet.

Skal virksomheter uavhengig av organisering legitimere sin aktivitet i samfunnet (Carson et al., 2015, p. 119) må aktiviteten betraktes som moralsk ansvarlig. Dette må gjøres innenfor de samme rammene som for individets handlinger. Ved å også måtte forholde seg til interessenteorien er det derfor en nødvendighet at også foretakene ikke utelukkende optimerer sine eieres nytte i form av overskudd.

Informasjon om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen er viktig for eksterne brukere av regnskapsinformasjon i forbindelse med vurdering av finansiell stilling og forutsetning for fremtidig drift og verdiskaping.

Foretakets interesser deles gjerne inn i primærinteressenter og sekundærinteressenter (Fallan & Pettersen, 2016, p. 131). Relativt til regnskapets brukergrupper omtalt i kapittel 2.1, der *sekundærinteressentene* tilsvarer gruppen *andre interessegrupper uten formell avtale* og *primærinteressentene* omfatter de to øvrige; kapitaltilbydere og *andre interessegrupper med formell avtale*.

Figur 5 Interessenter til foretakene

2.10. LEGITIMITETSTEORI

Suchman (1995) gir følgende definisjon av Legitimitet: «Legitimacy is a generalized perception or assumption that the actions of an entity are desirable, proper, or appropriate within some socially constructed system of norms, values, beliefs, and definitions». Det er viktig å merke seg at ulike foretak ofte oppfatter legitimitet fra sitt subjektive ståsted, mens foretakets omgivelser gjerne søker et objektivt faktum og oppfatning. Derfor er det av betydning at foretakene klarer å formidle og bygge sin legitimitet gjennom kommunikasjon og handling. Legitimitet er ikke en objektiv sannhet. Dette varierer over tid og mellom ulike kulturer og samfunn.

DiMaggio and Powell (1983) hevder at virksomheter ikke eksiterer i et vakuum og må forholde seg til omverden. DiMaggio og Powell hevder ulike karakteristika ved isomorfisme i virksomheter. .»

DiMaggio and Powell (1983) gir følgende utsagn; «Uncertainty is also a powerful force that encourages imitation.».

DiMaggio og Powell gir videre følgende forståelse av institusjonalisert isomorfisme:

We argue that a theory of institutional isomorphism may help explain the observations that organizations are becoming more homogeneous, and that elites often get their way, while at the same time enabling us to understand the irrationality, the frustration of power, and the lack of innovation that are so commonplace in organizational life (DiMaggio & Powell, 1983).

Dette medfører at foretak adopterer lignende strukturer, praksiser og kulturer på grunn av tvangsmessige, mimetiske eller normative krefter fra det ytre miljøet. Dette resulterer i en homogenisering av organisasjoners adferd.

Legitimitetsteorien kan vise hvordan vi kan forstå hvordan foretak oppnår og opprettholder sin legitimitet i samfunnet. Foretak kan bruke denne teorien til å utvikle strategier for samfunnsansvar som hjelper dem med å oppnå legitimitet i interessentenes perspektiv.

Suchman (1995) identifiserer tre hovedformer for legitimitet; pragmatisk, moralsk og kognitiv. De undersøker også ulike strategier for å oppnå, opprettholde og reparere legitimitet.

Pragmatisk legitimitet er basert på den praktiske verdien av foretakenes aktiviteter for dens interessenter (Suchman, 1995). Pragmatisk legitimitet er sentralt for å opprettholde tillit og støtte fra interessenter. Foretak som klarer å etablere pragmatisk legitimitet i form av samarbeidsrelasjoner med interessentene og ved å levere verdiskapende tjenester eller produkter, vil kunne oppnå høyere grad av legitimitet. Nåtidens tiltakende konkurranse økende krav til å demonstrere verdi aktualiserer verdien og bidraget fra pragmatisk legitimitet

Suchman (1995) beskriver moralsk legitimitet som basert på at organisasjonen overholder moralske og etiske standarder. Dette handler om å bli ansett av omverden som en organisasjon som handler på en etisk og moralsk forsvarlig måte, og som driver virksomhet i samsvar med samfunnets og interessentenes forventninger og verdier. Moralsk legitimitet er viktig for organisasjoner i et globalt samfunn der det stilles høye krav til samfunnsansvar og bærekraftig adferd. Organisasjoner som oppfattes som moralsk legitime vil ha en større oppslutning og støtte fra interessenter som deler organisasjonens verdisystem og formål. På den annen side kan organisasjoner som blir ansett som umoralske eller uetiske, miste tilliten og støtten fra interessenter, og kan derfor oppleve utfordringer med å opprettholde sin legitimitet. Etske perspektiver tilknyttet dette er blant annet

offentlighetsprinsippet (Kvalnes, 2020, p. 29). Dette kan ha ulike konsekvenser for små- og store foretak. Små foretak er mer sårbare hvis konsekvensen av deres handlinger blir offentlig kjent relativt til store foretak. Små foretaks motstandsdyktighet er liten i relasjon til omverden og sosiale medias makt. For store foretak kan størrelsen i seg selv være en faktor. I lys av dette, kan vi oppleve at store foretak kan få moralsk aksept for adferd som for små foretak ikke er akseptable. Tilsvarende vil også ulikhet mellom små- og store foretak innen likhetsprinsippet oppstå (Kvalnes, 2020, p. 27). Konsekvensetikken vil derfor utfordre mange av våre øvrige etiske prinsipper når det gjelder virksomheters atferd.

Med Kognitiv legitimitet refererer Suchman (1995) til den form for legitimitet som er basert på en oppfatning av organisasjonen og dens aktiviteter blant interessentene. Kognitiv legitimitet kan inkludere oppfatninger av foretakets legitimitet basert på dens rolle i samfunnet og opplevelsen av foretakets tilstedeværelse som naturlig. Foretakets grunnlag og aktivitet anses å være nødvendige og akseptable innenfor en kulturell og sosial ramme. Noen virksomheter kan bli ansett som så etablerte i samfunnet at deres eksistens anses som en selvfølge. Kognitiv legitimitet kan også være basert på spesifikke oppfatninger av foretakenes aktiviteter og måloppnåelse blant deres interessenter. Et foretak som oppfattes som kognitivt legitim vil ha en økt oppslutning og støtte fra interessenter, og vil kunne dra nytte av sterkere relasjoner til slike interessenter.

Fallan and Fallan (2017) sier imidlertid følgende om legitimitetsteori: «Rammeverket for legitimitet bør inkludere regulatorisk, moralsk, kognitiv og pragmatisk legitimitet».

Fallan and Fallan (2017) inkluderer i tillegg det regulatoriske aspektet i legitimitetsteorien. Regulatorisk legitimitet blir beskrevet som overholdelse av myndighetsregler og forskrifter, og en normativ gevinst som er til stede når selskaper følger lovpålagte krav. En virksomhet som ikke følger lovgivning eller reguleringskrav vil være i risiko for å miste sin regulatoriske legitimitet.

Regulatorisk og moralsk legitimitet er to ulike dimensjoner som kan styrke eller svekke hverandre. Regulatorisk legitimitet fokuserer på atferd i overensstemmelse med lover og reguleringer, mens moralsk legitimitet handler mer om overholdelse av kulturelle normer og verdier. Et foretak som opptrer i samsvar med både regulatorisk og moralsk legitimitet vil øke sin akseptverdighet og omdømme overfor interessenter. På den andre siden, dersom en virksomhet utfører handlinger som er i strid med både regelverk og moralske standarder, vil kritikken og mistilliten øke. Derfor er det viktig for virksomheter å overholde både regulatorisk og moralsk legitimitet med hensyn på sin posisjon og omdømme i samfunnet.

2.11. UNDERSØKELSENS STURKTUR

Det skal på basis av innhentet sekundærdata utarbeides uavhengige og avhengige variabler som skal analyseres. Den uavhengige variabelen er binær, det kommer derfor til å bli brukt logisk regresjon i behandlingen av datasettet. Resultatene fra den logiske regresjonen behandles i kapittel 4 og diskuteres videre i kapittel 5. Avslutningsvis i undersøkelsen forsøkes det å konkludere og noen forslag til vegen videre.

3. METODE

Kapittelet gir innsikt i forskningsdesign og metode som ligger til grunn for undersøkelsen. Det er overordnet en kvantitativ metodikk som ligger til grunn for undersøkelsen (Oppen et al., 2020, p. 31). Det anvendes også et visst profesjonelt skjønn i utviklingen av den avhengige variabel. Denne baseres på tekstanalyse og forståelse av informasjonskvalitet, dette trekker et visst kvalitativt preg i utredningen.

3.1. FORSKNINGSMETODE OG FORSKNINGSDSIGN

I henhold til Oppen et al. (2020, p. 32) er det sentralt å legge en plan for hva undersøkelsen har som formål og hvordan denne skal gjennomføres. Dette kan gjennomføres som eksplorative undersøkelser (Oppen et al., 2020, p. 42) gjerne med litteraturstudier slik at begreper defineres og analyseformålet fremkommer og hypoteser utvikles. Denne undersøkelsen fokuserer på teoriperspektiver som har vært gjenstand for betydelig forskning de siste 50-70 år.

Det er et formål med undersøkelsen å forsøke en generalisering, til dette kreves det kvantitative kausale undersøkelser (Oppen et al., 2020, p. 48). Den populasjon undersøkelsen ser på inneholder totalt 8000 foretak, det faktiske uttrekket har 100 foretak. Dette er i nedre del av intervallet for denne type undersøkelse. På grunn av ressursmessige hensyn som følge av kvalitativt skjønn som må ligge til grunn, er utvalgets størrelse satt slik det er. Uansett er dette en begrensning som har materiell betydning og som utgjør en svakhet. Skulle dette repareres måtte utvalget være 2 til 3 ganger så stort.

Undersøkelsen er utarbeidet med dels et deskriptivt forskningsdesign innledningsvis for å undersøke ulike variabler. Undersøkelsen resulterer i en binær avhengig variabel samt både binære og kontinuerlige uavhengige variabler krever logisk regresjon som design (Peng et al., 2002).

3.2. DATAINNSAMLINGSMETODE

Det foreligger en rekke datakilder for regnskapsmessig informasjon om foretak. Til denne undersøkelsen er det valgt en tilpasset selvadministrert datainnsamlingsmetode. Det ligger regnskaps informasjon og juridisk informasjon til grunn for uttrekket. Høgskolen i Innlandet har brukertilgang til dun&bradstreet via en internetttjeneste som skal ha alle foretak i Norge i sin

database. Bruk av registerdata har som konsekvens at feil fra forsker reduseres (Fallan et al., 2017). Det er laget et tilpasset søk som trekker ut norske selskaper basert på; selskapsform, bransjekode og omsetning (Oppen et al., 2020, p. 121). det er i tillegg satt opp en layout som skal fange relevante data om de ulike foretak som er med i uttrekket. Det totale uttrekket lastes ned fra dun&bradstreet som en Excel fil.

Alle data innhentet til denne utredningen baserer seg på sekundærdata (Bell, Bryman, & Harley, 2019). Anvendte data i undersøkelsen er produsert til andre formål enn forskning og anvendelse av ikke manipulerte data er derfor å regne som en styrke.

Basert på den endelige utvalg som fremkommer i kapittel 3.3, bestilles årsregnskap fra Brønnøysundregistrenes internettside. Årsregnskapene mottas på epost fra Brønnøysundregistrene som PDF filer.

3.3. POPULASJON OG UTVALG

Rapporten Økonomisk utvikling gjennom Covid-19 fra SSB, beskrives den økonomiske påvirkningen Covid-19 hadde på Norsk og Skandinavisk økonomi i løpet av perioden etter 2019. Det refereres til en rekke ulike sektorer som ble sterkt påvirket av Covid-19 pandemien (Blytt, Bougroug, & Sletten, 2022).

Alle foretak i Norge registreres i foretaksregistret med NACE kode basert på de ulike foretakenes næringsaktivitet. SSB administrerer det Norske registret Standard for Næringsgruppering (SN 2007) som er basert på EU's standard NACE. Registret finnes på SSB sin internettside, <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/6>. Det ble identifisert en rekke NACE koder for bransjer som presumtvt hadde usikker økonomisk situasjon i mars 2020. NACE kodene som lå til grunn for uttrekket følger nedenfor:

55000, 55100, 55101, 55102, 55200, 55201, 55202, 55300, 55301, 55302, 55900, 56000, 56100, 56101, 56102, 56200, 56210, 56290, 56300, 56301, 56309, 59000, 59100, 59110, 59120, 59130, 59140, 59200, 79000, 79100, 79110, 79120, 79900, 79901, 79902, 79903, 79909.

Populasjonen ble begrenset til å inneholde Norske aksjeselskaper med omsetning over NOK 1.500.000. Med disse begrensningene gjensto det totalt 8.000 foretak som ble lastet ned i en Excel fil fra dun&bradstreet se vedlegg.

Det ble valgt fem NACE koder som utvalg fra populasjonen som vist i figuren nedenfor

NACE	Hovedbransje tekst	Populasjon	Utvalg	Tabell #
056101	Drift av restauranter og kafeer	2 832	20	Tabell1
096020	Frisering og annen skjønnhetspleie	1 390	20	Tabell2
055101	Drift av hoteller, pensjonater og moteller med restaurant	818	20	Tabell3
056301	Drift av puber	248	20	Tabell4
079120	Reisearrangørvirksomhet	217	20	Tabell5
	Sum øvrige NACE koder i populasjon	2 495	0	
		8 000	100	

Figur 6 NACE koder utvalg

Av resurs hensyn ble det valgt å hente 20 foretak fra hver av disse NACE kodene som medførte at utvalget totalt utgjør 100 foretak. Antall selskaper og metoden benyttet for uttrekk er forventet å gi ekstern validitet samt grunnlag for generalisering til populasjonen

Det er benyttet en metode for randomisert uttrekk fra populasjonen. Et Excel ark med populasjonen benevnt som «Datasett» har en tabell med alle 8000 foretak. De fem NACE kodene som ble valgt fikk opprettet egne ark i regnearkboken med sine observasjoner i populasjonen, disse er navngitt med «Tabell1» til «Tabell5» i de respektive «ark». Kolonneoverskriftene i tabellene er unike og anvendt i formel for uttrekk.

Drift av restauranter og kafeer	Frisering og annen skjønnhetspl	Drift av hoteller, pensjonater+	Drift av puber	Reisearrangørvirksomhet
---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	----------------	-------------------------

For at tilfeldig uttrekk fra de fem NACE kodene er følgende fem formler benyttet:

=INDEKS(Tabell1[Orgnr];TILFELDIGMELLOM(1;ANTALLA(Tabell1[Orgnr]));1).

=INDEKS(Tabell2[Orgnr];TILFELDIGMELLOM(1;ANTALLA(Tabell2[Orgnr]));1).

=INDEKS(Tabell3[Orgnr];TILFELDIGMELLOM(1;ANTALLA(Tabell3[Orgnr]));1).

=INDEKS(Tabell4[Orgnr];TILFELDIGMELLOM(1;ANTALLA(Tabell4[Orgnr]));1).

=INDEKS(Tabell5[Orgnr];TILFELDIGMELLOM(1;ANTALLA(Tabell5[Orgnr]));1).

Dette er en dynamisk formel som genererer nye verdier hver gang regnearket kalkulerer. På grunn av dette, vil aldri de eksakte organisasjonsnummer som er valgt kunne

Innenfor det første uttrekket på 100 foretak, viste det seg i forbindelse med datainspeksjon at 11 av foretakene hadde foretatt styrebehandling og godkjenning av årsregnskap for 2019 innen den 12. mars 2020. Dette gir et endelig uttrekk fordelt på NACE koder som kan sees i Figur 7.

NACE	Radetiketter	Utvalg	Fjernet	Endelig utvalg
056101	Drift av restauranter og kafeer	20	1	19
096020	Frisering og annen skjønnhetspleie	20	3	17
055101	Drift av hoteller, pensjonater og moteller med restaurant	20	1	19
056301	Drift av puber	20	5	15
079120	Reisearrangørvirksomhet	20	1	19
		100	11	89

Figur 7 Endelig utvalg etter datainspeksjon

3.4. HYPOTESEUTVIKLING

Hypoteseutviklingen ble inspirert av Fallan et al. (2017) sin studie av *Bortfall av revisjonsplikt og utsatte bransjer*. DiMaggio and Powell (1983) argumenterer for å se på foretakene som en integrert del av samfunnene de opererer i. utvalgte kontrollmekanismer og metriske egenskaper ved de ulike foretakene ble derfor vurdert. Foretak over minsteterskler plikter å ha ekstern revisor, mens øvrige velger å ha ekstern revisor av andre årsaker, f. eks. for å oppnå tillit i samfunnet. Å outsource regnskapsføring er et annet forhold som kan være egnet til å øke tillit og kvalitet. Metriske størrelser som finansiell styrke, egenkapital, omsetning og antall ansatte er eksempel på andre parametere som ble vurdert som interessante forklaringsfaktorer. Felles for forklaringsfaktorene er at de må kjennetegnes som bidragsyttere til økt kvalitative egenskaper ved foretakene.

3.5. VARIABLER

3.5.1. AVHENGIG VARIABEL

Arbeidet med utvikling av den avhengige variabel omfattet det kvalitetsmessige uttrykket til formell finansiell rapportering i årsregnskapet og årsberetningene til utvalgte foretak. Det ble derfor utarbeidet et skåringssystem for opplysninger som inneholdt forutsetning for fortsatt drift og hendelser etter balansedagen. Det er ingen fast praksis fra foretakene hvor de velger å formidle relevant informasjon vedrørende fortsatt drift og hendelser etter balansedagen, begge kategorier er derfor oppført som likeverdige.

Skår/poeng	Fortsatt drift	Hendelser etter balansedagen
0	• Ingen ting	• Ingen ting
1	• Standard opplysning som minimum	• Standard opplysning som minimum
2	• Noe mer enn standard	• Noe mer enn standard
3	• God beskrivelse ut over standard	• God beskrivelse ut over standard

Figur 8 Skår system for avhengig variabel

Det ble utviklet to varianter av den avhengige variabelen, begge som dikotom variabel. De to variantene er:

1. Tilleggsinformasjon ut over det som er standard forventning. Det vil si at foretakene må skåre 2 eller 3 poeng i skår systemet ovenfor i fortsatt drift, hendelser etter balansedagen eller begge. Variabelen måles til: Ja = 1, Nei = 0. Det holder altså ikke med skår 1 i både fortsatt drift og hendelser etter balansedagen, minst 2 poeng må foreligge innen en av kategoriene. Variabelen er benevnt «TILLEGG» i den videre behandlingen.
2. Minimums informasjon er til stede. Denne varianten fungerer poengmessig som variabelen «MIN». Variabelen måles til: Ja = 1, Nei = 0, slik at hvis ett poeng tildeles i enten fortsatt drift forutsetningen eller hendelser etter balansedagen oppfylles variabelen. Variabelen er benevnt «MIN» i den videre behandlingen.

3.5.2. UAVHENGIGE VARIABLER

Ekstern revisor. Hovedregel er at et hvert aksjeselskap skal ha valgt ekstern revisor (Aksjeloven, 1997, § 7-1). Aksjeloven (1997, § 7-6) gir aksjeselskaper mulighet til fravalg av revisjon av årsregnskapet etter nærmer terskelverdier satt i egen forskrift. Terskelverdiene for fravalg er endret flere ganger, og var ved avleggelse av årsregnskapet for 2019; inntekter under 6 mill. NOK og balansesum under 23 mill. NOK. Foretak som ikke har fravalgt revisor forventes å ha høyere tilbøyelighet til å oppfylle lovmessige krav på grunn av at oppdagelsesrisikoen er høyere med ekstern revisor. Variabelen måles som foretaket har ekstern revisor: Ja = 1, Nei = 0.

Ekstern regnskapsfører. Tjenester tilknyttet løpende utøvelse av funksjoner tilknyttet regnskap kan utføres av personer eller foretak med autorisasjon. På tidspunkt for avleggelse av årsregnskap for 2019 var Regnskapsførerloven (1993). Engasjement av ekstern regnskapsfører fritar ikke regnskapsprodusent for ansvar hverken etter Regnskapsloven (1998) eller Aksjeloven (1997). Imidlertid forventes det at ekstern regnskapsfører legger et ekstra nivå av kvalitetssikring til

regnskapet i og med at regnskapsfører også må utøve sin aktivitet innenfor rammene satt av GRFS (2014) Variabelen måles som har foretaket ekstern regnskapsfører: Ja = 1, Nei = 0.

Egenkapital. Aksjeloven (1997, § 3-4) stiller krav til forsvarlig egenkapital «Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet». Det påhviler foretaket en handleplikt jf. Aksjeloven (1997, § 3-5) om å finne avbøtende tiltak hvis foretakets egenkapital ikke er forsvarlig. Våren 2020 øker forretningsmessig risiko som konsekvens av Covid-19, det er derfor å forvente at foretak med negativ egenkapital har høyere motivasjon til å gjøre rede for konsekvensen relatert til Covid-19. Variabelen måles som positiv egenkapital: Ja = 1, Nei = 0.

Resultat. Et godt uttrykk for betryggende finansiell stilling er å utøve sin virksomhet på en slik måte at det gir årlig regnskapsmessig overskudd. I motsatt fall der finansiell stilling er usikker forventes det at foretakene har større motivasjon til å gi god rapportering med hensyn på konsekvenser av Covid-19. Variabelen måles ved foretakets regnskapsmessige overskudd for året 2019: Overskudd = 1, Underskudd = 0.

Omsetning. Et foretak sin omsetning er et uttrykk for størrelse. I tillegg indikerer dette omfanget av interaksjon mellom foretaket og omverden. Populasjonens medianomsetning i er i henhold til data uttrekket beregnet til å være 4.961' NOK. Variabelen måles ved å se om foretakets omsetning er høyere en populasjonens median: Ja = 1, Nei = 0.

Antall ansatte. Et foretak med mange ansatte forventes å ha en høyere kollektive kompetanse enn foretak med færre ansatte. Årsaken til dette ligger i arbeidsdeling og spesialisering. Selv om dette er noe upresist, er det derfor en antakelse om at f.eks. 100 ansatte også gir høyere regnskapsfaglig kompetanse enn f.eks. 2 ansatte. Variabelen måles som en kontinuerlig variabel: Antall ansatte, innhentet fra datainnsamlingen.

Foretakets alder. Det er en forventning om at foretak over tid utvikler og forbedrer kompetanse og rutiner for utforming og ferdigstilling av sine regnskaper. Dette innebærer en forventning om at eldre selskaper har høyere rapporteringskompetanse enn yngre. Denne variabelen måles som en kontinuerlig variabel som antall år siden stiftelse med måletidspunkt 31.12.2019.

3.6. HYPOTESER

Hypotese 1:

De uavhengige variablene er egnet til å predikere foretak som rapporterer *tilleggsinformasjon* vedrørende fortsatt drift og hendelser etter balansedagen.

Hvis hypotese 1 forkastes, fortsetter analysen videre til hypotese 2:

De uavhengige variablene er egnet til å predikere foretak som rapporterer *minimumsinformasjon* vedrørende fortsatt drift og hendelser etter balansedagen.

3.7. MÅLEPROBLEMER

Den avhengige variabel finnes ved gjennomgang av årsregnskap for de foretak som ligger i utvalget. Gjennomgangen resulterte i manuell kvalitativ betraktning som gir poeng basert på oppfattet kvalitet på informasjonen gitt i årsregnskapet og årsberetninger. Dette representerer et åpenbart måleproblem da kvalitetsvurderingen blir en subjektiv størrelse påvirket av observatør. Poenggivningen er utført av en observatør. For å redusere risiko hos observatør, ble poenggivningen gjennomført to ganger på det samme datamaterialet.

Det er et åpenbart generisk preg over formuleringer i årsregnskap og årsberetning vedrørende Covid-19 i relasjon til fortsatt drift og hendelser etter balansedagen. Det har vært krevende å kalibrere det profesjonelle skjønn knyttet til vurdering av informasjonskvaliteten. På samme tid er det åpenbart at foretak i utsatte bransjer ikke kan nøye seg med standardformuleringer gitt periodevis lovpålagt nedstenging.

3.8. DATAANALYSE

Dataanalysen er gjennomført i statistikkprogrammet SPSS. Begge variantene av den avhengige variabelen har binært utfall (Oppen et al., 2020, p. 287), dvs. den kan bare opptre som 1 og 0 med hhv. utfallet oppfylt eller ikke. Binære avhengige variabler krever ifølge Peng et al. (2002) at analysen gjennomføres med bruk av logisk regresjon.

Av de uavhengige variablene er Det er i tillegg identifisert total 7 uavhengige variabler som skal inngå i analysen. Fem av disse er dikotome (binære) og to er kontinuerlige variabler.

Uavhengige variabler	Type variabel
Ekstern revisor	Dikotom
Ekstern regnskapsfører	Dikotom
Egenkapital	Dikotom
Resultat	Dikotom
Omsetning	Dikotom
Antall ansatte	Kontinuerlig
Foretakets alder	Kontinuerlig

Figur 9 Uavhengige variabler

Alle grunnlagsdata vedrørende foretakene i utvalget lagres i et regneark sammen med poengskår til den avhengige variabel. Datamaterialet leses inn i SPSS for videre analyse. Det utføres så logisk regresjonsanalyse på variablene, resultatene fra disse kan sees i kapitel 4.

I forbindelse med dataanalysen ble alle foretakene gjennomgått to ganger i forbindelse med poeng skår for den avhengige variabelen.

3.9. FORSKNINGSETIKK

Alle grunnlagsdata er hentet fra offentlig tilgjengelige pålitelige kilder. Det har i denne prosessen ikke vært relevant med persondata som det kreves samtykke for å innhente.

Det må opplyses at forfatter av denne avhandlingen tidligere har jobbet som ekstern regnskapsfører. Det må også opplyses at forfatter i deler av perioden for utarbeidelse av avhandlingen har jobbet som Høgskolelærer ved institutt for økonomifag ved Høgskolen i Innlandet. Forfatterens arbeids- og næringslivsposisjoner har ikke influert datainnhenting, analyse eller konklusjoner tilknyttet denne undersøkelsen. Foretaksnavn er ikke presentert i avhandlingen, men finnes tilgjengelig i SPSS og Excel fil.

På tross av de begrensningene som følger av metodevalg og måling tilknyttet uavhengig variabel mener forfatter at masteravhandlingen samlet sett er utarbeidet og fremstilt objektivt og transparent.

3.10. STYRKER OG SVAKHETER VED UNDERSØKELSEN

Kritisk tilbakeblikk på eget arbeid er en krevende øvelse. En åpenbar svakhet ved undersøkelsen er manglende generaliserende egenskaper ved denne samlet sett. Undersøkelsen er utarbeidet med et objektivt sinn og etter de beste intensjoner. Anvendt datamateriale er innhentet fra offentlige kilder som er underlagt streng kontroll som foretaksregistret, SSB og datavarehus. Undersøkelsens fundament står og faller på den uavhengige variabelen. Åpenbart er det en svakhet ved undersøkelsen at den uavhengige variabel naturlig nok påvirkes av forfatterens profesjonelle skjønn vedrørende vurdering av informasjon tilknyttet forutsetning om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen. En styrke er imidlertid at forfatter i en rekke år har jobbet med utarbeidelse- og analyse av regnskaper og derved over tid utarbeidet et solid profesjonelt skjønn.

Det er videre en svakhet at forfatter i en periode har vært kollega med begge veiledere til undersøkelsen.

Hovedkildene til undersøkelsen er for teoridelen rettsprinsippene, regnskapsstandardene og den tidligere forskningen. Ut over dette er datamaterialet i det alt vesentligste bygget på offentlig tilgjengelige etterprøvbare kilder. Dog er det et betydelig innslag av forfatters subjektive profesjonelle skjønn å finne i utredningen, dette har det ikke vært noen veg utenom. Det er videre en klar svakhet at undersøkelsen er utført alene og ikke som vanlig sammen med en makker. Der to personer sammen gjennomfører en undersøkelse fungerer disse som nyttige sparringspartnere og kritikere. Det ville også vært lettere og mer hensiktsmessig å fordele arbeidebyrden som utredningen har medført. Den ultimate konsekvensen av dette er ikke mulig å estimere, denne vil være basert på en skjønnsmessig vurdering.

4. RESULTAT OG ANALYSE

4.1. BESKRIVELSE AV EGENSKAPENE VED PARAMETRE I ANALYSEN

Det endelige utvalget etter at 11 foretak ble tatt ut av utvalget på grunn av at årsregnskapet var avlagt før Covid-19 medførte nedstenging gir følgende oversikt. Det er ingen missing data. Vi ser også at de to kontinuerlige uavhengige variablene alder og ansatte med riktige verdier. Det «yngste» foretaket var kun ett år, mens det eldste var 38 år med et gjennomsnitt på godt og vell 11 år. Det var gjennomsnittlig 26 ansatte i de utvalgte foretakene.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Regler_små	89	0	1	,02	,149
Har_ÅB	89	0	1	,07	,252
EK	89	0	1	,84	,366
RES	89	0	1	,66	,475
REV	89	0	1	,66	,475
RF	89	0	1	,85	,355
ALDER	89	1	38	11,33	8,001
OMS	89	0	1	,57	,497
ANSATTE	89	0	437	26,02	61,135
Valid N (listwise)	89				

Av 89 foretak var det totalt kun to som ikke kunne benytte seg av Regnskapsloven (1998, § 1-6) sine unntak for små foretak.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Regler for små	87	97,8	97,8	97,8
	Ikke regler for små	2	2,2	2,2	100,0
Total		89	100,0	100,0	

I utgangspunktet innebærer datamaterialet at det er to foretak som plikter å utarbeide årsberetning. I tillegg var det fire foretak som på frivillig basis hadde utarbeidet årsberetning.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Har ikke	83	93,3	93,3	93,3
	Har	6	6,7	6,7	100,0
Total		89	100,0	100,0	

Av de 89 foretakene i utvalget hadde 41 foretak eller en andel på 46,1% ingen informasjon relatert til forutsetningen om fortsatt drift. Det må anføres at regnskapsloven ikke eksplisitt krever at små foretak inkluderer dette i årsregnskapet. Dog gir Regnskapsloven (1998, §7-46) en «negativ» plikt om å opplyse om usikkerheten vedrørende fortsatt drift i de tilfeller det faktisk foreligger usikkerhet. Inkluderes de generiske standardformuleringer som gjerne benyttes om fortsatt drift, viser det seg at så mye som 76,4% av foretakene enten ikke har opplysninger om fortsatt drift eller kun har standard formuleringer og at det bare er knappe 8% som har gitt en god beskrivelse av økonomiske realiteter og fremtidsutsikter. Samtlige årsregnskap var avlagt under forutsetning om fortsatt drift.

FD

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen info	41	46,1	46,1	46,1
	Standard	27	30,3	30,3	76,4
	Litt mer enn standard	14	15,7	15,7	92,1
	God info	7	7,9	7,9	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

Det er noe høyere rapporteringsintensitet vedrørende hendelser etter balansedagen tilhørende utvalget enn tilfellet var for fortsatt drift. Likevel var det totalt 39 foretak som ikke hadde noen informasjon om hendelser etter balansedagen inklusive Covid-19. Dette er vell og merke foretak som har avlagt årsregnskapet etter 12. mars 2020. Totalt var det i overkant av 31% av foretakene som gav litt mer eller god info enn de generiske beskrivelsene.

HEB

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen info	39	43,8	43,8	43,8
	Standard	22	24,7	24,7	68,5
	Litt mer enn standard	18	20,2	20,2	88,8
	God info	10	11,2	11,2	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

Kombineres egenrapporteringen om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen viser det at totalt 29 foretak av 89 ikke gir noen informasjon mens 60 foretak eller 67,4% gir standardinformasjon eller bedre.

MIN

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen informasjon	29	32,6	32,6	32,6
	Minimumsinformasjon	60	67,4	67,4	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

Med så vidt dramatiske økonomiske utsikter våren 2020 var det 39 foretak som valgte å gi mer informasjon enn det som oppfattes som det absolutte minimum. Dette utgjorde kun 40,4% av observasjonene i utvalget.

TILLEGG

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ingen eller minimumsinformasjon	53	59,6	59,6	59,6
	Tilleggsinformasjon gitt	36	40,4	40,4	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

I utvalget var det totalt 14 foretak med negativ egenkapital pr. 31. desember 2019.

EK

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Negativ EK	14	15,7	15,7	15,7
	Positiv EK	75	84,3	84,3	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

Totalt 59 av foretakene i utvalget hadde positivt resultat i regnskapsåret 2019.

RES

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Negativt resultat	30	33,7	33,7	33,7
	Positivt resultat	59	66,3	66,3	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

I utvalget var det 30 foretak av 89 som ikke hadde valgt ekstern revisor. Dette var et funn som muligens ligger i overkant av forventet verdi.

REV

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Har ikke revisor	30	33,7	33,7	33,7
	Har revisor	59	66,3	66,3	100,0
Total		89	100,0	100,0	

Samtidig var det kun 13 foretak som ikke hadde engasjert ekstern regnskapsfører. Det var noe overraskende at det ikke var flere foretak som utførte regnskapstjenestene på egen hånd.

RF

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Har ikke regnskapsfører	13	14,6	14,6	14,6
	Har regnskapsfører	76	85,4	85,4	100,0
Total		89	100,0	100,0	

Variabelen omsetning er konstruert slik at skjæringspunktet er medianomsetningen i populasjonen er NOK 4.961 tusen. 38 foretak i utvalget hadde lavere omsetning enn median omsetningen.

OMS

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Omsetning lavere enn median	38	42,7	42,7	42,7
	Omsetning høyere enn median	51	57,3	57,3	100,0
Total		89	100,0	100,0	

Foretakenes alder var relativt godt fordelt innenfor intervallet med en noe høyere frekvens for 4 og 5 år gamle foretak.

ANSATTE					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	11	12,4	12,4	12,4
	2	15	16,9	16,9	29,2
	5	2	2,2	2,2	31,5
	6	5	5,6	5,6	37,1
	7	4	4,5	4,5	41,6
	8	2	2,2	2,2	43,8
	9	5	5,6	5,6	49,4
	10	3	3,4	3,4	52,8
	11	4	4,5	4,5	57,3
	12	1	1,1	1,1	58,4
	14	2	2,2	2,2	60,7
	15	2	2,2	2,2	62,9
	16	3	3,4	3,4	66,3
	17	1	1,1	1,1	67,4
	19	1	1,1	1,1	68,5
	21	2	2,2	2,2	70,8
	22	2	2,2	2,2	73,0
	26	2	2,2	2,2	75,3
	27	1	1,1	1,1	76,4
	30	1	1,1	1,1	77,5
	31	1	1,1	1,1	78,7
	32	1	1,1	1,1	79,8
	33	1	1,1	1,1	80,9
	34	1	1,1	1,1	82,0
	35	2	2,2	2,2	84,3
	38	1	1,1	1,1	85,4
	41	1	1,1	1,1	86,5
	44	1	1,1	1,1	87,6
	45	1	1,1	1,1	88,8
	47	1	1,1	1,1	89,9
	50	1	1,1	1,1	91,0
	52	1	1,1	1,1	92,1
	55	2	2,2	2,2	94,4
	56	1	1,1	1,1	95,5
59	1	1,1	1,1	96,6	
252	1	1,1	1,1	97,8	
303	1	1,1	1,1	98,9	
437	1	1,1	1,1	100,0	
Total		89	100,0	100,0	

4.2. EGENRAPPORTERING

Etter at utvalget er gjennomgått og analysert med hensyn på informasjons skår vedrørende fortsatt drift og hendelser etter balansedagen, er det påtakelig at foretakenes egenrapportering av usikkerheten i markedet er så vidt lav. Svært begrenset bevegelsesfrihet kombinert med sterkt reduserte prognoser for økonomisk utvikling gitt i rapporten Økonomisk utvikling gjennom Covid-19, (2022) fra SSB burde indikere større åpenhet og egenrapportering om foretakenes forutsetning for fremtidig verdiskaping.

4.3. LOGISK REGRESJON BASERT PÅ HYPOTESE 1

Visuelt vises hypotesen 1 sine kausale sammenhenger i figuren (Oppen et al., 2020, p. 260).

Notasjonen + viser at de uavhengige variablene er ment å lade positivt mot tilleggsinformasjon som begrep.

Figur 10 Hypotese 1

Den logiske regresjonen skal finne om de uavhengige variablene er egnet til å predikere utfallet i den avhengige variabelen tilleggsinformasjon. Uavhengige variabler markert med grønt er kontinuerlige,

mens de blå er dikotome. Det vil si at foretakene må skåre 2 eller 3 poeng i skår systemet for enten fortsatt drift eller hendelser etter balansedagen. Avhengig variabel er benevnt «TILLEGG» i den videre behandlingen.

Dependent Variable Encoding

Original Value	Internal Value
Ingen eller minimumsinformasjon	0
Tilleggsinformasjon gitt	1

Tabellen klassifikasjonstabell med den avhengige variabelen «TILLEGG» viser isolert sett en forklaringssevne på 59,6% før de uavhengige variablene behandles. Dette har kun verdi som basisinfo når de øvrige variabler behandles.

Classification Table^{a,b}

Observed		Predicted		Percentage Correct	
		Ingen eller minimumsinformasjon	Tilleggsinformasjon gitt		
Step 0	TILLEGG	Ingen eller minimumsinformasjon	53	0	100,0
		Tilleggsinformasjon gitt	36	0	,0
Overall Percentage					59,6

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is ,500

Når de uavhengige variablene inkluderes i regresjonsanalysen, viser det seg at signifikansnivået ikke kan forsvares i og med at *Sig.* langt overstiger ,05.

Selv om regresjonen ikke er innenfor akseptable p-verdier, gjennomgås resten av modellen.

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	12,854	12	,380
	Block	12,854	12	,380
	Model	12,854	12	,380

Å betrakte Hosmer og Lemeshow Test er neste steg. Her skal *Sig.* overstige ,05 for å være signifikant.

Denne delen av modellen er det

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	7,421	8	,492

For vurdering av Model Summary til logisk regresjon er begrepet Nagelkerke R Square viktig. Dette indikerer og kan sammenlignes med den lineære regresjonens R^2 begrep. R^2 viser hvor mye av variasjonen i den avhengige variabelen som kan forklares med endringer i de uavhengige variablene. Nagelkerke R Square har en verdi på ,182. Det vil si at den totale modellen kun forklarer 18,2% av forventninger til tilleggsrapportering basert på endring i de uavhengige variablene.

Model Summary			
Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	107,259 ^a	,134	,182

a. Estimation terminated at iteration number 4 because parameter estimates changed by less than ,001.

Med utgangspunkt i den lave forklaringskraften og signifikansnivå, forkastes hypotese 1.

4.4. LOGISK REGRESJON BASERT PÅ HYPOTESE 2

Notasjonen + viser at de uavhengige variablene er ment å lade positivt mot minimumssinformasjon som begrep.

Figur 11 Hypotese 2

Den logiske regresjonen skal finne om de uavhengige variablene er egnet til å predikere utfallet i den avhengige variabelen minimumsinformasjon. Uavhengige variabler markert med grønt er kontinuerlige, mens de blå er dikotome. Det vil si at foretakene må skåre 2 eller 3 poeng i skår systemet for enten fortsatt drift eller hendelser etter balansedagen. Avhengig variabel er benevnt «MIN» i den videre behandlingen.

Tabellen klassifikasjonstabell med den avhengige variabelen «Min» viser isolert sett en forklaringssevne på 67,4% som er noe bedre enn modellen under hypotese 1. Også denne gang vises verdi som basisinfo til ev. bruk når de øvrige variabler behandles.

Classification Table^{a,b}

Observed		Predicted		Percentage Correct	
		Ingen informasjon	Minimumsinformasjon		
Step 0	MIN	Ingen informasjon	0	29	,0
		Minimumsinformasjon	0	60	100,0
Overall Percentage					67,4

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is ,500

De uavhengige variablene inkluderes i den logiske regresjonen. Vi ser av testen for modell-fitt nedenfor at signifikansnivået viser p-verdi under ,05 og viser det seg at signifikansnivået ikke kan forsvares i og med at *Sig.* langt overstiger ,05. Foreløpig aksepteres regresjonsmodellen og vi går videre til neste steg. Modellen ser foreløpig ut til å egne seg til å forutsi den predikerte modellen.

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	21,613	12	,042
	Block	21,613	12	,042
	Model	21,613	12	,042

Hosmer og Lemeshow Test er neste steg. Her skal *Sig.* overstige ,05 for å være signifikant. Eller for å snu dette opp ned, så skal denne testen være in-signifikant. Denne regresjonsmodellen er ikke signifikant med ,581. Vi godkjenner dette og går videre.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	6,591	8	,581

En visuell test for å se etter modell-fitt, er tabellen Contingency Tabel for Hosmer and Lemeshov Test.

Hver av de ti linjene i tabellen viser prediksjon for 9 uttrekk. Hvis modellen passer, skal det ikke være vesentlige avvik mellom «Observed» og «Expected» verdi for modellens binære utfall 0 eller 1. Vi ser av linje 1 at 7 observasjoner kjøres i modellen og får et predikert utfall på 6,643 for ingen informasjon mens 2 observasjoner med minimumsinformasjon predikeres til 2,357. Tilsvarende mønster finner vi gjennom hele denne testen. I testen passer regresjonsmodellen foreløpig bra for å predikere utfallet.

Contingency Table for Hosmer and Lemeshow Test

		MIN = Ingen informasjon		MIN = Minimumsinformasjon		Total
		Observed	Expected	Observed	Expected	
Step 1	1	7	6,643	2	2,357	9
	2	6	5,123	3	3,877	9
	3	6	4,258	3	4,742	9
	4	1	3,720	8	5,280	9
	5	2	3,195	7	5,805	9
	6	2	2,201	7	6,799	9
	7	2	1,674	7	7,326	9
	8	2	1,269	7	7,731	9
	9	1	,821	8	8,179	9
	10	0	,096	8	7,904	8

Vi ser på Model Summary til regresjonsmodellen til hypotese 2 og finner begrepet Nagelkerke R Square som er en slags pseudo R^2 relativt til den lineære regresjonen. I tabellen ser vi at Nagelkerke R Square er ,301. Dvs. at regresjonsmodellen forklarer 30,1% av variasjonen i den avhengige variabelen «MIN» med endringer i de uavhengige variablene.

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	90,740 ^a	,216	,301

a. Estimation terminated at iteration number 20 because maximum iterations has been reached. Final solution cannot be found.

Klassifiseringstabellen er spesielt viktig for modellen. Den indikerer hvor godt modellen er egnet til å predikere riktig kategori for utfall Ja = 1 og Nei = 0. Denne modellen klassifiserer korrekt 78,7% av alle utfall i sin prediksjon.

Classification Table^a

Observed		Predicted		Percentage Correct	
		Ingen informasjon	Minimumsinformasjon		
Step 1	MIN	Ingen informasjon	15	14	51,7
		Minimumsinformasjon	5	55	91,7
Overall Percentage					78,7

a. The cut value is ,500

Analysen avsluttes med at Hypotese 2 beholdes. Hypotese 2 behandles i diskusjonen.

Selv om modellen i og for seg ikke kan forkastes, er det kun en av de uavhengige variablene som har signifikansnivå som er akseptable. Dette er omsetning med en verdi på ,011. Modellen som utforming og konstruksjon vil for det øvrige kun være en indikasjon.

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)	95% C.I. for EXP(B)	
								Lower	Upper
Step 1 ^a	EK	-1,224	,873	1,966	1	,161	,294	,053	1,627
	RES	,721	,579	1,548	1	,213	2,056	,661	6,398
	REV	-,638	,836	,583	1	,445	,528	,103	2,717
	RF	-,010	,772	,000	1	,990	,990	,218	4,493
	ALDER	,027	,035	,613	1	,434	1,028	,960	1,100
	OMS	2,040	,804	6,430	1	,011	7,689	1,589	37,204
	ANSATTE	-,006	,008	,583	1	,445	,994	,980	1,009
	Har_ÅB(1)	20,919	15732,477	,000	1	,999	1216244697,7	,000	.
	HB_kode			3,417	4	,491			
	HB_kode(1)	-,313	,846	,137	1	,711	,731	,139	3,839
	HB_kode(2)	-,922	,796	1,342	1	,247	,398	,084	1,893
	HB_kode(3)	,371	,839	,196	1	,658	1,449	,280	7,506
	HB_kode(4)	,546	,900	,367	1	,544	1,726	,296	10,073
	Constant	,447	1,235	,131	1	,717	1,564		

a. Variable(s) entered on step 1: EK, RES, REV, RF, ALDER, OMS, ANSATTE, Har_ÅB, HB_kode.

5. DISKUSJON

Hypotese 2 ble funnet signifikant i den logiske regresjonsmodellen.

Det vil imidlertid si at i den beholdte modellen forklares kun ca. 30% av variasjonen i den avhengige variabelen fra variasjon i de uavhengige variablene. Dette betyr på sin side at hele 70 % av variasjonen i «motivasjonen» til å oppfylle kravet om å gi minst minimumsinformasjon om fortsatt drift og hendelser etter balansedagen står ubesvart.

Selv om modellen i og for seg ikke kan forkastes, er det kun omsetnings variabelen av de uavhengige som har signifikansnivå som er akseptabelt. De øvrige variabler kan ikke benyttes som forskningsmessig godkjent.

Den største åpenbare forklaringsfaktoren som også er reist tidligere, er det faktum at utvalgets størrelse var helt i den nedre enden av det som var forventet å gi signifikante funn. Det kan for øvrig være andre uavhengige variabler som ikke er identifisert i modellen som kan gi vesentlig forbedret forklaringskraft.

5.1. HVA RAPPORTERER FORETAKENE

Det kan fremstå som om foretakene ikke har tatt innover seg de nye realitetene som oppsto med Covid-19 i mars 2020. Det kan tenkes at det tok litt tid før regnskapsprodusentene tok innover seg at de måtte forholde seg til et regelverk som de tidligere knapt nokk har benyttet tidligere. Det formodes at de færreste tidligere har overveiet å inkludere konsekvenser for fremtiden i sin finansielle rapportering. Ubetenksomhet gitt som en forglemmelse kan også være en årsak til manglende egenrapportering som en passiv feil.

På den andre siden kan dette skyldes aktiv feil fra regnskapsprodusentens side. Opportunistiske tendenser kan oppstå i relasjon til lånekontrakter med betingelser som forutsetter et på forhånd avtalt nivå på bokført egenkapital. Det er ikke gitt at regnskapsprodusenter er like motivert til å strekke seg litt lengre i forbindelse med å redusere informasjonsasymmetrien, når all ny informasjon går direkte mot foretakenes interesser.

I en situasjon med sviktende regnskapsmessig resultat som mange opplevde første halvår, kan motivasjon oppstå relativt til å ikke gjøre seg salgbar overfor potensielle nye investorer. Det kan være en overlevelsesmodus som avskjærer foretakene fra å gi realistiske prognoser om fremtiden. Hvis foretakene krisemaksimerer utsiktene, kan det også gi ansatte insitamnet til å vurdere å bytte jobb.

Med utgangspunkt i legitimitetsteorien, kan vi gjøre følgende betraktning. Suchman (1995) hevder at det kan være vanskelig å opprettholde moralsk legitimitet når usikkerheten øker. Åpenbart erfares det at usikkerheten øver våren 2020. Det antydes imidlertid at organisasjoner kan opprettholde sin legitimitet ved å adoptere en orientering mot prosesser heller enn resultater. Ved fokus på å forbedre prosesser og delta åpent og oppriktig i kommunikasjon med interessenter, kan organisasjoner bygge tillit og opprettholde sin legitimitet selv når de ikke har kontroll på omgivelsene på kort sikt. Videre kan organisasjoner øke sin legitimitet ved å bli mer transparente og inkludere interessenter i beslutningsprosesser. Dette støttes av DiMaggio and Powell (1983) sin forståelse av organisasjoners respons på økt usikkerhet i retning av mer homogen adferd.

Pragmatisk legitimitet gir innsikt i den praktiske verdien av en organisasjons aktiviteter i relasjon til beslutningsverdi for interessentene. Denne teorivinklingen gir begrenset innsikt ut over verdien av å opprettholde en balanse mellom moralsk og kognitiv legitimitet samt å imøtekomme interessentene åpent og tillitsfullt i sin kommunikasjon (regnskapsrapportering).

Ved økt usikkerhet kan foretak opprettholde sin kognitive legitimitet ved å forbedre forståelsen av virksomheten og dens påvirkning mot interessentene (Suchman, 1995). Dette kan innebære å at foretakene åpent og transparent forklarer bakgrunn, prosesser og tiltak som er egnet til å gi en objektiv fremstilling av foretakenes forutsetning for fortsatt drift og konsekvens av Covid-19.

DiMaggio and Powell (1983) anerkjenner kraften og påvirkningen usikkerheten i omgivelsene representerer. Med dette mener de at i situasjoner hvor usikkerheten øker, vil isomorfismen øke. Foretakene vil ikke skille seg ut i mengden og vil forsøke å etterligne hverandre. Det rapporteres generelt lite i årsregnskaper og årsberetninger vedrørende fortsatt drift og hendelser etter balansedagen. Det trygge valget foretakene kan gjøre med hensyn på Covid-19 er derfor å gi ingen eller minst mulig informasjon.

En mulig årsakssammenheng kan være det Kvalnes (2010) beskriver som «passive feil», eller sagt på en annen måte at regnskapsprodusent bevisst og aktivt unnlater eller underrapporterer konsekvensen av Covid-19 for foretakene. I dette perspektivet er det derfor regnskapsprodusentens passivitet som utløser sviktende

5.2. OPPSUMMERING

Etter en kraftig rystelse i økonomiske forutsetninger våren 2020, ser det i ettertid ut som at regnskapsprodusentene fortsatte å rapportere på tilsvarende måte tom de hadde gjort i tidligere år.

Det ser ikke ut som at vesentlige avveininger er gjort i relasjon til å inkludere andre poster og informasjon enn det som har vært vanlig tidligere.

5.2.1. TEORETISKE IMPLIKASJONER

Det bør vurderes å rette større fokus inn mot forskning på adferdsmessige implikasjoner og motiverende egenskaper i regnskapsteorien. Spesielt gjelder dette der informasjonsasymmetrien ønskes redusert vedrørende poster uten regnskapsmessig konsekvens.

5.2.2. PRAKTISKE IMPLIKASJONER

Kvalnes (2020, p. 29). forteller oss at det er i orden å ta offentlighetsprinsippet på dagsorden igjen. Selv om usikkerheten har bredt om seg og isomorfismen festet seg, vil også foretakene i lengden tjene på finne sin posisjon i de ulike markedene og kommunisere med alle interessenter på en åpen, ærlig og inkluderende måte.

Samtidig kan regnskapsprodusentene ta lærdommen at de må ha oversikt over rekkevidden til lover, forskrifter og standarder som regulerer deres hverdag. Hvis ikke foretakene frivillig etablerer en praksis med forbedret rapportinnhold, kan det tenkes at lovgiver på sikt kan gjennomføre presiseringer og innstramminger i lovverket og på den måte flytte anbefalt rapporteringspraksis fra regnskapsstandarder til regnskapsloven.

5.2.3. FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING

Basert på undersøkelsens funn, er det åpenbart at undersøkelsens uavhengige variabler ikke er tilstrekkelige for å fullføre studiens intensjoner.

Av teoretiske perspektiver som ville vært av interesse kan spesielt aktør- nettverksteori nevnes. Hvilken inskripsjon tillegges det finansielle regnskapet i form av lovgiver, standardsettere og brukere av regnskapet. Spesielt aktuelt er regnskapslovens inskripsjon i relasjon til en oppfatning om at risikoen for straff oppfattes som kanskje fraværende. Dette ville vært et interessant spor og følge.

En kombinert kvantitativ og kvalitativ undersøkelse er også interessant. Denne undersøkelsen ville hatt stor nytte av både spørreskjema og eventuelt dybdeintervju som verktøy.

6. LITTERATURLISTE

- Aksjeloven. (1997). Lov om aksjeselskaper (1997-06-13-44). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>
- Agle, Bradley R., Thomas Donaldson, R. Edward Freeman, Michael C. Jensen, Ronald K. Mitchell, and Donna J. Wood. 2008. "Dialogue: Toward Superior Stakeholder Theory." *Business Ethics Quarterly* 18 (2): 153-190. <http://www.jstor.org.ezproxy.inn.no/stable/27673227>.
- Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2015). Prinsippbaserte versus regelbaserte regnskapsstandarder. *Praktisk økonomi & finans*, 31(1), 80-94. <https://doi.org/doi:10.18261/ISSN1504-2871-2015-01-08>
- Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2017). Resultat- eller balanseorienterte regnskaper. Oslo. *Magma*, 1/2017, 12-13.
- Baksaas, K. M., & Stenheim, T. (2020). *Regnskapsteori* (2. utgave. ed.). Cappelen Damm akademisk.
- Bell, E., Bryman, A., & Harley, B. (2019). *Business Research Methods* (5. utg.). New York, New York, USA: Oxford University Press.
- Blytt, J. P., Bougroug, A. & Sletten, P. SSB. (2022). Økonomisk utvikling gjennom Covid-19(Rapporter 2022/14) Statistisk Sentralbyrå.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/d0b61f6e1d1b40d1bb92ff9d9b60793d/no/sved/10.pdf>
- Carson, S. G., Kosberg, N., Skauge, T., & Laudal, T. (2015). *Etikk for beslutningstakere*. Cappelen Damm Akademisk, 3.
- Coase, R. H. (1937). The nature of the firm. *Economica*, 4(16), 386–405.
- Covid-19-forskriften. (2020). Forskrift om smitteverntiltak mv. ved koronautbruddet (covid-19-forskriften) (FOR-2020-03-27-470). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-03-27-470>
- DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism and Collective Rationality in Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48(2), 147-160. <https://doi.org/10.2307/2095101>
- Dyrnes, S., & Pettersen Lars, I. (2012). Justerte resultater – veien til bedre resultat kvalitet? *Praktisk økonomi & finans*, 28(1), 52-60. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2871-2012-01-06>
- Endringslov til regnskapsloven mv. (2017). Lov om endringer i regnskapsloven mv. (forenklinger) (LOV2017-12-15-105). Lovdata. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2017-12-15-105>

- Fallan, E., & Fallan, L. (2017). Er regnskapsreguleringer avgjørende for kvaliteten på miljøinformasjon i årsrapporten? I T. Busch, JO Olaussen & IJ Pettersen (Red.), Bred og spiss, 133-154.
- Fallan, L., & Pettersen, I. J. (2016). Bedriftsøkonomiske atferdsteorier: Endrede perspektiver på Fallan, E., Antonsen, S., Fallan, L. og Olsen T-E. (2017). Bortfall av revisjonsplikt og utsatte bransjer. I T. Busch, J. O. Olaussen og I. J. Pettersen, (Red.), Bred og spiss! NTNU Handelshøyskolen 50 år: En vitenskapelig jubileumsantologi (ss. 77-94). Bergen: Fagbokforlaget.
- Fallan, E. (2020). Bruk av informasjon fra foretaks miljørapportering til ressursallokerings- og kontrollformål. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), Aktuelle temaer i regnskap og revisjon (Kap. 9, s. 243–275). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
<https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch9>
- Friedman, M. (1970, 13. September). The social responsibility of business is to increase its profits. New York Times Magazine. Hentet fra <https://www.nytimes.com/1970/09/13/archives/a-friedman-doctrine-the-social-responsibility-of-business-is-to.html>
- GRFS (2014). GOD REGNSKAPSFØRINGSSKIKK. Standard av juni 2014.
<https://www.regnskapnorge.no/contentassets/7d4de2f522c7435d9dba5a6117f62def/god-regnskapsforingskikk-grfs--juni-2017.pdf>
- IAS 1 – Presentasjon av finansregnskapet
- IASB (2018). Conceptual framework for financial reporting. London: International Accounting Standards Board.
- Johansen, A. (2005). God regnskapsskikk i jubileumsåret. Revisjon og regnskap(7), 60-68.
- Kvalnes, Ø. (2010). Det feilbarlige menneske : risiko og læring i arbeidslivet. Universitetsforl.
- Kvalnes, Ø. (2020). Etikk og bærekraft (2. utgave. ed.). Universitetsforlaget.
- Langli, J. C. (2005). Regnskapskvalitet – om hvordan regnskapsmessig støy svekker kvaliteten på regnskapsinformasjon. Praktisk økonomi & finans, 21(1), 49-62.
<https://doi.org/doi:10.18261/ISSN1504-2871-2005-01-07>
- Laura, Bini, Francesco Giunta, and Francesco Dainelli. 2010. "Signalling Theory and Voluntary Disclosure to the Financial Market - Evidence from the Profitability Indicators Published in the Annual Report." SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1930177>.
- Mamelund, E. (2008). Profesjonell skjønnsutøvelse. Revisjon og regnskap(6).
- NOU 1995: 30. (1995). Ny regnskapslov. Finansdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1995-30/id115910/>
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2014). NRS 3 Hendelser etter balansedagen 2014. Norsk RegnskapsStiftelse.

- Norsk RegnskapsStiftelse. (2018). NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak 2018. Norsk RegnskapsStiftelse.
- Norsk RegnskapsStiftelse. (2019). NRS 16 Årsberetning 2019. Norsk RegnskapsStiftelse. Hentet fra <https://www.regnskapsstiftelsen.no/wp-content/uploads/2019/10/NRS-16-Aarsberetning-september-2019.pdf>
- Opstad, A., Stenheim, T., Baksaas, K. M., Stephansen, S. W. & Meidelsen, K. (2020). Regnskapsspråk og informasjonskvalitet hos selskaper notert på uregulerte markeds plasser. I T. Stenheim, K. M. Baksaas og E. M. Kulset (Red.), Aktuelle temaer i regnskap og revisjon (Kap. 1, s. 9-53). Oslo: Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.112.ch1>.
- Oppen, M., Mørk, B. E., & Haus, E. (2020). Kvantitative og kvalitative metoder i merkantile fag - en introduksjon (1 ed., Vol. 1). Cappelen Damm. <https://books.google.no/books?id=UjxgzQEACAAJ>
- Peng, C.-Y. J., Lee, K. L., & Ingersoll, G. M. (2002). An Introduction to Logistic Regression Analysis and Reporting. The Journal of Educational Research, 96(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/00220670209598786>
- Regnskapsloven. (1998). Lov om årsregnskap m.v (1998-07-17-56). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56>
- Strand, Robert, and R. Edward Freeman. 2015. "Scandinavian Cooperative Advantage: The Theory and Practice of Stakeholder Engagement in Scandinavia." Journal of business ethics 127 (1): 65-87. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1792-1>.
- Stenheim, T., & Blakstad, L. (2012). Regnskapsmanipulering – definisjon, forutsetninger og incentiver. Praktisk økonomi & finans, 28(2), 57-69. http://www.idunn.no/pof/2012/02/regnskapsmanipulering_-_definisjon_forutsetninger_og_incen
- Stenheim, T., Haugland Sundkvist, C., & Opsahl, A. (2017). Hva menes med regnskapskvalitet?. Oslo. Magma, 1/2017, 64-68.
- Strand, R., & Freeman, R. E. (2015). Scandinavian Cooperative Advantage: The Theory and Practice of Stakeholder Engagement in Scandinavia. Journal of Business Ethics, 127(1), 65-87. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1792-1>
- Suchman, M. C. (1995). Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. The Academy of Management Review, 20(3), 571-610. <https://doi.org/10.2307/258788>
- Watts, R. L., & Zimmerman, J. L. (1990). Positive Accounting Theory: A Ten Year Perspective. The Accounting Review, 65(1), 131-156. <http://www.jstor.org.ezproxy.inn.no/stable/247880>
- Zeff, S. A. (1978). Editorial: On Communicating the Results of Research. The Accounting Review, 53(2), 470-474. <http://www.jstor.org.ezproxy.inn.no/stable/245907>

7.1. VEDLEGG NACE KODER I POPULASJON

Uttrekket fra D&B i hht. valgte kriterier gav totalt 8000 foretak innenfor de NACE kodene som var valgt. Antall foretak fordelt på NACE koder følger nedenfor:

NACE	Radetiketter	Antall
056101	Drift av restauranter og kafeer	2 832
096020	Frisering og annen skjønnhetspleie	1 390
055101	Drift av hoteller, pensjonater og moteller med restaurant	818
056102	Drift av gatekjøkken	471
059110	Produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer	363
056210	Cateringvirksomhet	284
056301	Drift av puber	248
055300	Drift av campingplasser og turisthytter	245
079120	Reisearrangørvirksomhet	217
055202	Drift av ferieleiligheter	189
079903	Opplevelses-, arrangements- og aktivitetsarrangørvirksomhet	182
079110	Reisebyråvirksomhet	152
059200	Produksjon og utgivelse av musikk- og lydopptak	97
056290	Kantiner drevet som selvstendig virksomhet	66
079901	Turistkontorvirksomhet og destinasjonsselskaper	58
056309	Drift av barer ellers	51
079902	Guider og reiseledere	44
055102	Drift av hoteller, pensjonater og moteller uten restaurant	43
068209	Utleie av egen eller leid fast eiendom ellers	24
059120	Etterarbeid knyttet til produksjon av film, video og fjernsynsprogrammer	19
059130	Distribusjon av film, video og fjernsynsprogrammer	18
059140	Filmframvisning	17
010710	Annen overnatting	12
055201	Drift av vandrerhjem	12
055900	Produksjon av brød og ferske konditorvarer	12
047111	Butikkhandel med bredt vareutvalg med hovedvekt på nærings- og nytelsesmidler	11
093291	Opplevelsesaktiviteter	11
081210	Rengjøring av bygninger	10
047300	Annen undervisning ikke nevnt annet sted	9
085599	Detaljhandel med drivstoff til motorvogner	9
093110	Drift av idrettsanlegg	7
088993	Arbeidstrening for ordinært arbeidsmarked	6
047241	Butikkhandel med bakervarer og konditorvarer	5
070220	Bedriftsrådgivning og annen administrativ rådgivning	4
041109	Butikkhandel med fisk, skalldyr og bløtdyr	3
047230	Drift av fornøyles- og temaparker	3
081101	Utvikling og salg av egen fast eiendom ellers	3
093210	Vaktmestertjenester	3
041200	Butikkhandel ikke nevnt annet sted	2
047789	Fritidsetablisement	2
050102	Innenlandske kystruter med passasjerer	2

NACE	Radetiketter	Antall
068100	Kjøp og salg av egen fast eiendom	2
078200	Kongress-, messe- og utstillingsvirksomhet	2
082300	Oppføring av bygninger	2
086107	Rehabilitering- og opptreningsinstitusjoner	2
088994	Utleie av arbeidskraft	2
093292	Varig tilrettelagt arbeid	2
001110	Agentur- og engroshandel med deler og utstyr til motorvogner, unntatt motorsykler	1
001190	Andre sosialtjenester uten botilbud	1
001451	Annen spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	1
002200	Avvirkning	1
008113	Bryting av skifer	1
010130	Butikkhandel med klær	1
010850	Butikkhandel med møbler	1
010890	Butikkhandel med tekstiler og utstysvarer	1
013921	Drift av botaniske og zoologiske hager og naturreservater	1
033150	Drift av parkeringsplasser og parkeringshus	1
043120	Dyrking av ettårige vekster ellers	1
043320	Dyrking av korn (unntatt ris), belgvekster og oljeholdige vekster	1
043990	Eiendomsforvaltning	1
045310	Engroshandel med byggevarer ikke nevnt annet sted	1
046739	Grunnarbeid	1
047510	Kysttrafikk ellers med passasjerer	1
047591	Postordre-/internetthandel med annet spesialisert vareutvalg	1
047710	Pr og kommunikasjonstjenester	1
047810	Produksjon av ferdigmat	1
047919	Produksjon av kjøtt- og fjørfevarer	1
049392	Produksjon av næringsmidler ikke nevnt annet sted	1
050109	Produksjon av utstysvarer	1
052212	Regnskap og bokføring	1
052229	Reparasjon og vedlikehold av skip og båter	1
058110	Sauehold	1
068320	Snekkerarbeid	1
069201	Somatiske sykehjem	1
070210	Tjenester tilknyttet sjøtransport ellers	1
079909	Torghandel med næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	1
085320	Trafikkskoleundervisning	1
085530	Turbiltransport	1
087102	Turistrelaterte tjenester ikke nevnt annet sted	1
088999	Utgivelse av bøker	1
091040	Videregående opplæring innen tekniske og andre yrkesfaglige studieretninger	1
Totalt antall		8 000